

NADZOR U TRGOVINSKOM POSLOVANJU

Mesić, Nikola

Master's thesis / Specijalistički diplomski stručni

2016

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Polytechnic in Pozega / Veleučilište u Požegi**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:112:551398>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-09-01**

VELEUČILIŠTE U POŽEGI
STUDIA SUPERIORA POSEGANA

Repository / Repozitorij:

[Repository of Polytechnic in Pozega - Polytechnic in Pozega Graduate Thesis Repository](#)

zir.nsk.hr

DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJI

VELEUČILIŠTE U POŽEGI

NIKOLA MESIĆ, 125

NADZOR U TRGOVINSKOM POSLOVANJU

DIPLOMSKI RAD

Požega, 2016. godine

VELEUČILIŠTE U POŽEGI
DRUŠTVENI ODJEL
SPECIJALISTIČKI DIPLOMSKI STRUČNI STUDIJ TRGOVINSKO
POSLOVANJE

NADZOR U TRGOVINSKOM POSLOVANJU

DIPLOMSKI RAD

IZ KOLEGIJA PODUZETNIŠTVO U TRGOVINI

MENTOR: Katarina Štavlić, univ.spec.oec.

STUDENT: Nikola Mesić

Matični broj studenta: 125

Požega, 2016. godine

Sažetak

Ovaj rad u središte događaja stavlja nadzor u trgovinskom poslovanju te obrađuje specifičnosti trgovinskog poslovanja i njegov značaj u trgovini. Inspekcijski nadzor kao jedan od najčešćih nadzora u trgovinskom poslovanju predstavlja opterećenje ne samo za provodioce navedenog nadzora, već i za samo poduzeće, obzirom kako njegovo iscrpno provođenje zahtijeva vrijeme i uloženi trud svih sudionika. Neovisnost svake vrste nadzora, uključujući i interne revizije, od izrazite je važnosti jer samo objektivni pristup u provođenju nadzora može donijeti željene rezultate.

Ključne riječi: nadzor, trgovinsko poslovanje, revizija

Summary

This final work in the center of the attention puts the monitoring in the trading business and handles trade specific activities. The inspection control as one of the most common supervision control in the trading business is a burden not only to the implementers of that supervision, but also for the company itself, due to the burden which that kind of supervision brings. The independence of each type of supervision, including internal audit, is of extreme importance because only the objective approach to the supervision implementation can bring the desired results.

Keywords: supervision, commercial transactions, audit

Sadržaj

1. Uvod	1
2. Vrste i metode nadzora u trgovinskom poslovanju	2
2.1. Pojam i specifičnosti trgovinskog poslovanja	2
2.2. Vrste nadzora u trgovinskom poslovanju	7
3. Inspeksijski nadzor	9
3.1. Općenito o nadzoru.....	9
3.2. Metode nadzora.....	11
3.3. Načela nadzora.....	13
4. Revizija u trgovinskom poslovanju	14
4.1. Značaj revizije.....	14
4.2. Vrste revizije.....	20
4.3. Interna revizija u poduzetništvu	23
4.3.1. Značaj interne revizije	24
4.3.2. Ciljevi interne revizije	26
4.4. Neovisnost inspeksijskog nadzora u suvremenom poduzetništvu.....	28
4.4.1. Nepistranost nadzornog tijela	28
4.4.2. Inspektori	29
4.4.3. Etički kodeks inspektora	31
5. Provedba inspeksijskog nadzora na primjeru Ugostiteljskog obrta „X“	35
5.1. Priprema i provođenje inspeksijskog nadzora.....	35
5.2. Koraci inspeksijskog nadzora	38
5.2.1. Prvi korak – priprema inspeksijskog nadzora.....	38
5.2.2. Drugi korak – evidentiranje prometa.....	39

5.2.3. Treći korak – kontrola blagajne	39
5.2.4. Četvrti korak – kontrola dokumentacije	39
5.2.4.1. Nadzor poreza	41
5.2.4.2. Opće činjenice	41
5.2.5. Peti korak – nalaz i poslovne knjige	42
5.2.6. Pouka o pravnom lijeku.....	48
6. Zaključak	49
7. Literatura	50
Popis slika	52
Popis tablica	52

1. Uvod

Porezna uprava kao upravna organizacija Ministarstva financija Republike Hrvatske, između ostalih zakonom propisanih poslova, obavlja i nadzornu funkciju trgovinskog poslovanja. Inspekcijskim nadzorom u trgovinskom poslovanju definira se poštena tržišna utakmica i kristalizira odnos trgovinskog poslovanja i zakona. Upravo kristalizacijom odnosa između trgovinskog poslovanja i zakona koji vrijede za trgovinsko poslovanje sprječava se mogućnost pribavljanja kapitala na teret države, a time i na teret svih ostalih poreznih obveznika i upravo to je jedna od glavnih zadaća inspekcijskog nadzora. Inspekcijski nadzor u trgovinskom poslovanju nema samo zadaću kažnjavati neprovedbu zakona, kako vrijedi mišljenje u društvu, nego ima zadaću provjeravati, usmjeravati, educirati pa tek onda kažnjavati dionike trgovinskog poslovanja za neprovođenje zakona koji u trgovinskom poslovanju vrijede.

Nadzor rada, unutarnja i vanjska revizija te njihov značaj u otkrivanju nepravilnosti čine važnu stavku svakog poslovanja. Osim vanjske, bitna postaje i unutarnja revizija koja sve više svoje potencijale i napore usmjerava u vidu pružanja savjeta i davanja korektnih smjernica u vezi s anticipiranim rizicima poslovanja. Stoga je temeljni zadatak svake revizije savjetovati menadžment o mogućnostima upravljanja rizicima. Danas je vrlo aktualna i tema suočavanja revizora s nezakonitostima i nepravilnostima u prikazivanju financijskih dokumenata. Utaja poreza, spletke, pranje novca, pogreške i prijevare, sve se to razvija paralelno s razvojem današnjeg društva. Time rizici postaju sve veći, a time i zadaci revizora sve zahtjevniji.

Odgovore na ta pitanja nastojati će se objasniti u ovom radu kako na teorijski, tako i na praktični način. U ovom radu obrađuje se samo dio inspekcijskog nadzora koji se odnosi na Porez na dodanu vrijednost. On je propisan posebnim zakonom o Porezu na dodanu vrijednost i Pravilnikom o Porezu na dodanu vrijednost.

2. Vrste i metode nadzora u trgovinskom poslovanju

Ovo poglavlje bavi se pojmom i specifičnostima trgovinskog poslovanja te vrstama nadzora u trgovinskom poslovanju.

2.1. Pojam i specifičnosti trgovinskog poslovanja

Proizvod je rezultat ljudskog rada s određenim korisnim i upotrebnim svojstvima namijenjen prodaji na tržištu, a trgovina robom jest svakodnevno kruženje proizvoda od proizvođača do potrošača, bilo u robnom, bilo u novčanom obliku.

Trgovinsko poslovanje u funkcionalnom smislu jest gospodarska djelatnost koja obuhvaća nabavu i prodaju robe bez ikakve daljnje dorade, dok u institucionalnom smislu, trgovinsko poslovanje obuhvaća nosioce procesa trgovine (institucije: poduzeća, razni oblici trgovačkog pogona) koji se isključivo bave trgovačkom djelatnošću u funkcionalnom smislu (Trgovinsko poslovanje, 2010).

Obično se trgovina definira kao djelatnost u kojoj posreduju pravne i fizičke osobe kao kupci i prodavatelji raznih dobara na tržištu. Ne može se reći da li je trgovina proizvodna ili neproizvodna djelatnost, određene države je priznaju kao proizvodnu, a određene kao neproizvodnu djelatnost. Svaka trgovina može biti legalna ili ilegalna, unutarnja ili vanjska, trgovina na veliko ili trgovina na malo (Zuber i ostali, 2009). Trgovac je pravna ili fizička osoba koja samostalno obavlja gospodarsku djelatnost radi ostvarivanja dobiti proizvodnjom, prometom robe ili pružanjem usluge na tržištu.

Prodavaonica je posebna poslovna, organizacijska, a ponekad i obračunska jedinica distribucijskog sustava koja u arhitektonski izdvojenim prostorijama kao glavnu djelatnost ostvaruje prodaju na malo potrošačima i ostalim kupcima.

Uspješnost trgovinskog poslovanja mjeri se na različite načine, a pokazatelji uspješnosti su sljedeći (Trgovinsko poslovanje, 2010):

- Proizvodnost,

- Ekonomičnost,
- Rentabilnost
- Likvidnost.

Proizvodnost pokazuje koliki je učinak postignut uz uloženu količinu nekog od čimbenika za ostvarenje tog učinka. Proizvodnost je jednaka učinku količina nekog uloženog čimbenika. Proizvodnost rada jest jedan od osnovnih uvjeta za povećanje životnog standarda. Proizvodnost rada je jednaka količini učinaka količina uloženog rada.

Proizvodnost rada u trgovini podrazumjeva količinu prodane robe u jedinici vremena. Može se prikazati koristeći se dvama pokazateljima (Trgovinsko poslovanje, 2010):

- Naturalnim (količinskim) – koji se izračunava proizvodnost rada = ostvarena prodaja u količini prosječan broj zaposlenih,
- Vrijednosnim (novčanim) – koji se izračunava proizvodnost rada = ostvarena prodaja u vrijednostiprosječan broj zaposlenih.

Prosječan broj djelatnika izračunava se tako da se ostvareni godišnji broj sati podijeli sa 12 (mjeseci) kako bi se dobio mjesečni broj sati. Kako je planski mjesečni broj sati 182 sata (26 dana puta 7 sati), tako da ukupni mjesečni broj sati djelimo sa 182 (sata) da dobijemo prosječan broj djelatnika koji su ostvarili tu prodaju u tijeku godine.

Osim ostvarene prodaje proizvodnost rada možemo mjeriti i stavljanjem u odnos ukupan prihod ili dobit s prosječnim brojem zaposlenih. Čimbenici proizvodnosti su neposredni (na koje se može utjecati) (Trgovinsko poslovanje, 2010):

- Lokacija prodavaonice,
- Stručnost osoblja,
- Mehanizacija i automatizacija radnih procesa,
- Asortiman i cijene,
- Unutarnja organizacija,

- Promocijske aktivnosti.

Ekonomičnost je odnos ostvarenog učinka i stvarnih troškova, a izražava se koeficijentom koji se može izračunati na dva načina (Trgovinsko poslovanje, 2010):

- koeficijent ekonomičnosti = $\frac{\text{ukupna prodaja}}{\text{prihodi}} \cdot \frac{\text{ukupni troškovi}}{\text{ostvarena prodaja}}$,
- koeficijent ekonomičnosti = $\frac{\text{troškovi}}{\text{ostvarena prodaja}} \cdot \frac{\text{prihodi}}{\text{ukupna prodaja}}$.

Rentabilnost jest određena korisnost, traži se maksimalizacija profita u odnosu na uloženi kapital. Rentabilno poslovanje je kada ostvarenim prihodima pokrivamo rashode i ostvarujemo određenu dobit. Rentabilnost se najčešće mjeri uspoređivanjem dobiti s uloženim kapitalom, a izražavamo je stopom koja se izračunava (Trgovinsko poslovanje, 2010):

- stopa rentabilnosti = $\frac{\text{dobit}}{\text{uloženi kapital}} \cdot 100$

Čimbenici rentabilnosti su (Trgovinsko poslovanje, 2010):

- Produktivnost i ekonomičnost,
- Razlika u cijeni – do povećanja razlike možemo doći na dva načina:
 - Snižanjem troškova (opravdano i poželjno),
 - Povećanjem prodajnih cijena (negativno – na račun potrošača),
- Koeficijent obrtaja,
- Obujam i struktura kapitala.

Likvidnost je obaveza svakog nositelja djelatnosti da u svakom trenutku svog poslovanja bude sposoban u cijelosti podmiriti novčane obaveze prema vjerovnicima.

Nabava je vrlo složena poslovna funkcija, a svrha joj je da uspješno opskrbi poduzeće robom kako bi prodaja mogla redovito zadovoljavati potrebe kupaca. Osnovna zadaća je da nabavi

robu odgovarajuće kakvoće, u odgovarajućoj količini, u pravo vrijeme, na pravom mjestu i uz što povoljnije uvjete. Poslovi nabave su (Trgovinsko poslovanje, 2010):

- Istraživanje tržišta nabave,
- Planiranje nabave,
- Odabir dobavljača,
- Zaključenje nabave,
- Briga o isporuci robe,
- Evidencija i analiza nabave.

Nabavna politika u trgovinskom poslovanju čini skup mjera kojima se trgovačko poduzeće služi da bi osiguralo što bolju nabavu. Da bi nabava bila ekonomična potrebno je brinuti o (Trgovinsko poslovanje, 2010):

- Cijenama,
- Kakvoći,
- Uskladištenju i zalihama,
- Izboru dobavljača.

Kakvoća obuhvaća ukupnost svojstava proizvoda koje karakteriziraju njegovu sposobnost da zadovolji određenu potrebu kupca. Odlučujući čimbenik pri određivanju cijene i kakvoće proizvoda ili usluga je njihova vrijednosna ocjena i korisnost sa stajališta kupca.

Politika uskladištenja i zaliha se temelji na prethodno izvršenoj analizi minimalnih, maksimalnih i optimalnih zaliha.

Politika prodaje ima za cilj ostvarenje profitabilne prodaje nabavljenih proizvoda. Sastoji se od pojedinačnih politika (Trgovinsko poslovanje, 2010):

- Politika asortimana – ukupnost odluka kojima se ostvari optimalna kombinacija proizvoda prema vrstama i količini,

- Kakvoća proizvoda – uobičajena politika kakvoće višom kvalitetom postići višu cijenu (iako se katkad događa da trgovci proizvode niže kvalitete prodaju po većim cijenama – krivotvorenje robnih marki),
- Politika cijene proizvoda – na određivanje cijene najviše utječu troškovi poslovanja, potražnja, konkurencija i gospodarska politika zemlje, a odluka o cijeni odnosi se pretežno na razlici u cijeni (RUC),
- Politika izbora načina prodaje – odluke o oblikovanju trgovačke mreže,
- Politika usluga u prodaji – skup aktivnosti kojima prodavač olakšava kupnju i korištenje kupljenih proizvoda (odobranje kredita, stručno savjetovanje tijekom odlučivanja o kupnji, dostava proizvoda, montaža, održavanje i sl.

Plan prodaje sadrži vrijednosti i količinu prodaje kao planske veličine. Planiranjem prodaje žele se utvrditi rezultati prodaje i veličine ulaganja u prodajni proces. Planovi prodaje se dijele prema (Trgovinsko poslovanje, 2010):

- Vremenu za koje se izrađuju:
 - Kratkoročni,
 - Dugoročni,
 - Srednjoročni,
- Prema sadržaju plana.

Na izvjesnost poslovnog uspjeha uvelike utječe izbor metoda, odnosno načina prodaje. Metoda prodaje je način izvršavanja veleprodaje ili maloprodaje tijekom prodajnog procesa, primjenom različitih tehnika rada i davanjem usluga kupcu. Odabrana metoda određuje odnos između kupca i prodavača u smislu radnji koje obavljaju (samoposluga – kupac sam obilazi, gleda, odabire i nosi do blagane gdje prodavač obračunava i naplaćuje; za razliku od klasične metode gdje na zahtjev kupca prodavač traži proizvod, donosi, pokazuje, objašnjava primjenu i potom obračunava i naplaćuje). Promjenljivi uvjeti su natjerali poduzetnike da pronalaze nove načine prodaje kod kojih je osnovno obilježje kombinacija općih oblika prodaje.

2.2. Vrste nadzora u trgovinskom poslovanju

Nadzor podrazumijeva niz aktivnosti koje se sastoje u provjeravanju istinitosti, vjerodostojnosti, ispravnosti i opravdanosti raznih aktivnosti i politika u trgovinskom poslovanju, a koje se mogu utvrditi samo kontinuiranim monitoringom (Zuber i ostali, 2009). Poslovanje u trgovini podliježe nadzoru tijela državne uprave. Ovisno o djelokrugu, poslovi državne uprave su neposredna provedba zakona, donošenje propisa za njihovu provedbu, obavljanje upravnog nadzora te drugi upravni i stručni poslovi (Zuber i ostali, 2009). Poslovi državne uprave uređuju se zakonom. Tako se u okviru sustavnih zakona, u osnovnim pitanjima, uređuje provedba inspeksijskog nadzora, koji se provodi u skladu s posebnim zakonima (Zuber i ostali, 2009).

Glavne vrste nadzora su revizija i inspeksijski nadzor.

- Porezni nadzor je inspeksijski nadzor Porezne uprave. Iako smo svjesni manjkavosti naziva, ovo određenje prema tijelu koji ga obavlja je potrebno jer Porezna uprava nije jedina institucija koja primjenjuje Opći porezni zakon. Osim navedenog, napominjemo da naziv inspeksijski nadzor rabe i druga državna tijela kao npr. Državni inspektorat i sl.. Poslove i postupak nadzora u Republici Hrvatskoj što ih porezna tijela obavljaju u poreznih obveznika propisuju (Porezni vjesnik, 2001):
 - Opći porezni zakon («Narodne novine», broj 127/00., 86/01., 150/02. i 147/08),
 - Zakon o Poreznoj upravi («Narodne novine», broj 67/01., 94/01. i 177/04),
 - Zakon o opće upravnom postupku («Narodne novine», broj 47/09),
 - zakoni i propisi obračunavanju i plaćanju poreza, pristojba, doprinosa i drugih javnih davanja.

Članak 3. stavak 1. točka 4. Zakona o Poreznoj upravi propisuje da Porezna uprava obavlja i druge stručne poslove što se odnose na provođenje nadzora. Nadzor kao dio poreznog postupka tijekom kojeg se podrobno i opsežno provjerava činjenice bitne za oporezivanje dopušten je, prije svega, samo za razdoblje do nastupa zastare za utvrđivanje porezne obveze (članak 100. stavak 1. OPZ-a).

Prema čl. 98. Općeg poreznog zakona («Narodne novine», broj 127/00. i 86/01.-dalje: OPZ), nadzor se može obavljati u svih poreznih obveznika, pa i drugih osoba koje imaju činjenice i dokaze bitne za oporezivanje, a izbor osoba u kojih će se provoditi nadzor prepušten je poreznom prijavom. OPZ predviđa tri vrste nadzora (Porezni vjesnik, 2006):

- puni (članak 99. stavak 1. OPZ-a),
- skraćeni (članak 99. stavak 2. OPZ-a),
- nastavljeni (Članak 100. stavak 2. OPZ-a).

Temeljem punog nadzora poduzimaju se radnje usmjerene opsežnoj provjeri svih činjenica važnih za oporezivanje. Pri tome se provjera može odnositi na jednu i više vrsta poreza te na jednu ili više razdoblja oporezivanja. Nasuprot punom nadzoru, skraćeni nadzor ograničen je samo na provjeru nekih elemenata oporezivanja (npr., samo na utvrđivanje poreznog duga prema osnovi jednog poreza ili provjeru samo jednog od poslova od kojih porezni obveznik stječe dobit). Kada će se obavljati puni, a kada skraćeni nadzor ovisi o tome što će biti postavljeno kao cilj nadzora. Ako porezno tijelo hoće utvrditi točnost iskazivanja primitaka od strane poreznih obveznika koji isporuke dobara naplaćuju u gotovom novcu, obaviti će se u određenom razdoblju više skraćenih nadzora, a kad se kao cilj nadzora postavi provjeru ispravnosti obračuna i uplate poreza na dobit za određeno porezno razdoblje, provest će se puni nadzor, što razumijeva provjeru točnosti svake činjenice od utjecaja na pravilnost utvrđivanja i plaćanja poreza na dobit. Nastavljeni nadzor oblik je nadzora što se nastavlja na razdoblje prethodno obavljena nadzora. Taj se oblik nadzora ne primjenjuje u svih, nego samo u velikih, poreznih obveznika. Dok porezno tijelo ima pravo izbora punog i skraćenog nadzora, nastavljeni je nadzor dužno primijeniti uvijek, ako je riječ o velikim poreznim obveznicima. Odluči li se, međutim, provesti nadzor u velikih poreznih obveznika, porezno tijelo mora provoditi određenu vrstu nadzora – puni i nastavljeni – tj. nadzor kakvim se opsežno i podrobno provjerava sve činjenice bitne za oporezivanje poreznog obveznika (članak 99. stavak 1 OPZ.-a). Zajedničko svim oblicima nadzora je objekt – trgovačko društvo. Objekt nadzora može biti drugi, ali u vezi sa ovom temom, neka trgovačka društva budu porezni obveznici. Cilj je nadzora provjera činjenica bitnih za utvrđivanja porezne obveza.

3. Inspekcijski nadzor

Ovo poglavlje bavi se općim karakteristikama nadzora, metodama nadzora te načelima nadzora.

3.1. Općenito o nadzoru

Nadzor u najširem smislu je dio organiziranog djelovanja čovjeka, obuhvaća analizu i procjenu kvalitete donesenih odluka u odnosu na postavljene norme: ekonomske, tehničke zakonodavne, društveno političke itd. Izostane li nadzor, izostaju i pravovremene spoznaje o mogućim poremećajima u djelovanju sustava te njihovo pravodobno otklanjanje, ne postiže se očekivana kvaliteta učinaka, obezvrjeđuje se odluka odnosno postavljeni ciljevi (Porezni vjesnik, 2006). Što je sustav u kojem nadzor ne djeluje veći i složeniji, veće su i moguće posljedice za sustav.

Isticanje financijskog nadzora kao jedne od najvažnijih funkcija u nadzoru poslovanja proističe iz robno - novčane naravi gospodarstva. Prihvati li se tezu da je novac opći ekvivalent za svu robu i usluge, za svu imovinu - i onu u rukama građana i onu kojom upravljaju trgovačka društva i država - mora se prihvatiti i tezu o tome da su financijski pokazatelji u razmatranju poslovanja i ponašanja svih subjekata što upravljaju i raspolažu tim sredstvima uvijek opće (svodne) naravi. Premda se posluje u različitim oblicima, pa je poslovanje podvrgnuto i nadzoru različitih državnih tijela, ipak će nadzor financijskog poslovanja zbog te svoje svodne naravi zauzimati jedno od najistaknutijih mjesta sve dok gospodarstvo bude imalo robno – novčanu narav (Porezni vjesnik, 2006). Osnovni je razlog postojanja nadzora suprotnost interesa u društvu radi čega se moraju donositi norme ponašanja (zakoni, ugovori) koje se moraju poštivati kako bi se društvo moglo razvijati (Porezni vjesnik, 2006). Može se reći da u uvjetima brojnih suprotnih interesa postoji uvijek izvjesno nepovjerenje spram ponašanja ostalih čimbenika u provođenju norma. Drugi su razlog nužnosti nadzora brojne teškoće u svezi s raspodjelom (Porezni vjesnik, 2006). Dok država, na jednoj strani, ima velika porezna primanja, na drugoj se građani sučeljavaju s nedostatnim iskorištavanjem prava što ih se financira iz javnih prihoda odnosno ne osjećaju

koristi iz izdvojenih sredstava za opće potrebe. Prirodno je nastojanje svakog sudionika u raspodjeli dobiti što veći dio, radi čega su njihovi interesi suprotni. Zato je već buržoaska revolucija proklamirala načelo javnosti državnih financija. Svako polaganje računa javnosti u upotrebi javnih davanja ima pun smisao samo ako je svatko tko ima određen interes za ta sredstva uvjeren da su svi ti računi i izvještaji zaista točni. Točnost tih isprava može utvrditi samo organiziran i stručan nadzor, što će ga obaviti tijelo kojemu će svatko vjerovati (Porezni vjesnik, 2001).

Riječ «revizija» potječe od latinske riječi «revisium» koja znači pregledan, i to unatrag i naknadno, radi ispitivanja i prosudbe (Porezni vjesnik, 2006). Za reviziju kao poseban oblik nadzora danas su u uporabi najčešće dva izraza revizija i audit. Audit potječe od latinske riječi „audire“ što znači slušati, jer su se izvještaji-podaci slušali, a to je u početku odgovaralo biti ovog načina ispitivanja (Porezni vjesnik, 2006). Među brojnim definicijama što određuju pojam revizije najviše je takvih kakve određuju pojam knjigovodstvene revizije. I revizija je oblik nadzora nad poslovanjem kakvim se naknadno, unatrag, ispituje i prosuđuje je li se poslovalo u skladu s mjerilima. Zato što se naknadno prosuđuje pravilnost, odnosno nepravilnost revizija je korektivna.

Inspekcija je također «naknadni korektivni nadzor poslovnih procesa i stanja temeljen na stručnom utvrđivanju činjenica» (Porezni vjesnik, 2006), obavljaju je vanjska tijela. Inspekcija je dakle nadgledanje rada itd. (ustanova, poduzeća, škole...), nadzor, pregled, kontrola. Za razliku od drugih tijela nadzora, inspekcije u pravilu imaju pravo i dužnost poduzimati mjere otklanjanja nepravilnosti. To obavljaju davanjem rješenja, ako su za to izričito zakonom ovlaštene ili izvještaja nadležnim tijelima koja su dužna poduzimati predviđene mjere. Inspekcije su osobito povezane s tijelima gonjenja i kažnjavanja jer u zakonu predviđaju odgovarajuće kazne. Inspekciju obavljaju samo djelatnici kojima je izričito priznato svojstvo inspektora ili su u službi tijela nadležna obavljati inspekciju financijskog poslovanja. Reviziju, međutim, obavljaju osobe s određenim stručnim moralnim kvalitetama, ali ne moraju biti u radnom odnosu s tijelom koje zahtjeva reviziju financijskog poslovanja. Zato revizor ne može imati nikakvo opće ovlaštenje, kao u inspekcije u koje inspektor na osnovi svoje iskaznice/značke može obavljati nadzor poslovanja za što je nadležan.

S obzirom na višestruko značenje riječi – nadzor, u nastavku će se rabiti kao ekonomska kategorija i to u smislu računovodstvenog, financijskog i poreznog nadzora. Polazeći od zakonskih određenja pojma inspekcijskog nadzora, nadzor se može definirati kao nadzor tijela uprave nad radom i poslovanjem poreznih obveznika u pogledu pridržavanja zakona, drugih propisa i općih akata, koji se obavlja neposrednim uvidom te s pravom i dužnošću poduzimanja upravnih i drugih mjera za koje su ovlašteni (Porezni vjesnik, 2001).

Prema tome za pojam inspekcijskog nadzora značajne su slijedeće karakteristike (Porezni vjesnik, 2001):

1. da ga obavljaju tijela uprave,
2. da ga obavlja neposrednim uvidom u rad i poslovanje,
3. da postoji pravo i dužnost poduzimanja upravnih i drugih mjera.

Sve ove pretpostavke moraju biti ispunjene kumulativno, pa ako bilo koja od njih nedostaje, ne može se govoriti o inspekcijskom nadzoru u smislu pozitivnih propisa, već eventualno o drugim oblicima nadzora.

3.2. Metode nadzora

Učinak nadzora uvelike ovisi o primijenjenim metodama. Ako inspektor hoće biti posve siguran u ispravnost svakog poslovnog događaja i knjiženja, ne bi preostalo ništa drugo, nego ispitati svaki događaj, odnosno provjeriti svako odgovarajuće knjiženje. Takvo ispitivanje i provjeravanje ne može se ni zamisliti u nadzoru velikih poreznih obveznika jer su posrijedi tisuće odnosno milijuni poslovnih događaja. Ekonomska nam teorija nudi nekoliko metoda što možemo podijeliti na opće i posebne.

Opće su u prvom redu (Porezni vjesnik, 2006):

- indukcijaska,

- dedukcijska,
- iskustvena.

Te metode nije potrebno posebno objašnjavati jer u biti polaze od izvornog značenja riječi (Porezni vjesnik, 2006):

- Indukcijska – od ispitivanja pojedinačnih slučajeva ili činjenica do zaključivanja o općim (svodnim) rezultatima,
- Dedukcijska – od ispitivanja općih rezultata ili prosudba do izvođenja zaključaka o pojedinačnim događajima,
- Iskustvena (pokusna) – metoda upućuje na koja područja odnosno na koje pojave treba usmjeriti pozornost. Riječ je o područjima na kojim se u duljem razdoblju primjećuje nepravilnost većeg opsega, uz pretpostavku da bi ih moglo biti i u trenutku ponovnog nadzora. Tako naravno ne mora biti, ali iskustva govore suprotno. To je ujedno i najjeftinija metoda, budući da se nadzor obavlja u određenom smjeru.

U posebne metode se ubraja npr. metode smjera i metode opsega. Metode smjera su: progresivna i retrogradna, a metode opsega su: nepreskočne (pune) i preskočne (Porezni vjesnik, 2001).

Progresivnu metodu primjenjuje se uglavnom u reviziji pri čemu se polazi od nadzora tijekom izvršenja. Najprije se, naime, nadzire početne operacije, a potom postupno redosljedom kako dolaze ostale do završnih (npr. u knjigovodstvu se polazi od temeljnica, a završava zaključnim knjiženjem i bilancom). Cilj je ove metode utvrditi ispravnost ili neispravnost završne radnje ili učinaka te operaciju dodatnih kontrolnih mehanizama takve pogreške onemogućilo ili svelo u prihvatljive granice (Porezni vjesnik, 2006).

Retrogradna metoda kreće obrnutim smjerom. Prvi je korak ispitati završne poslove, odnosno učinke te se samo ako se zamijeti nepravilnost ispituje pojedine operacije (npr. u knjigovodstvu se polazi od bilance i zaključnih knjiženja do temeljnica). Ta metoda daje brže

rezultate u odnosu na progresivnu, ali je u izvjesnom smislu površnija. Nepravilnosti učinjene na pojedinim operacijama ne moraju se, naime, odmah očitovati u završnom poslu, odnosno učinku, već tek nakon određenog vremena. Štetne su posljedice tada svakako veće. To, međutim, ne znači da retrogradnu metodu ne treba rabiti, nego ocjenjujući dobre i loše strane, kao uostalom i svih ostalih metoda, odabrati onu što u određenom slučaju daje najbolji učinak. Praksa češće daje prednost retrogradnoj metodi jer ona vodi inspektora «in medias res», tj. u sam računski sustav. Često će, međutim, biti uputno ne polaziti u nadzoru ni progresivno ni retrogradno, već tako reći od sredine. To vrijedi osobito u nadzoru kupaca i dobavljača, u salda-kontu gdje se polazi od pojedinih kupaca ili dobavljača, ovisno o tome koliko su neki za nadzor zanimljivi. Bez obzira kojom se metodom nadzora služimo svaka od njih mora kao podlogu imati odgovarajuću dokumentaciju. Zato je svaki nadzor dokumentaran te za njega vrijedi načelo «nikakav nadzor bez dokumentacije» slično kao za knjigovodstvo «nijedno knjiženje bez temeljnice» (Porezni vjesnik, 2006).

Metode opsega su: potpuna (nepreskočna) metoda i metoda na prekid (uzorak), odnosno napreskok ili preskočna (Porezni vjesnik, 2006). Nadzor napreskok (uzorak) znači da se ispituje svaki peti ili deseti dan u mjesecu, ili svaka peta ili deseta temeljnica, ili svaki peti ili deseti račun itd. (Porezni vjesnik, 2006). Potpuni (nepreskočni) nadzor naprotiv znači da će se ispitati sve temeljnice jednog dana, tjedna ili mjeseca, ili sve stavke nekog računa (Porezni vjesnik, 2006). Može se, uostalom, reći da se te dvije metode gotovo redovito primjenjuju zajedno ili pak naizmjenice jer bi nadzor samo po jednoj metodi (tj. preskočno) bilo možda nedostatan savjestan, a po drugoj bi ga bilo nemoguće i zamisliti.

3.3. Načela nadzora

Osobe ovlaštene provoditi inspekcijski nadzor dužne su pridržavati se određenih načela (Porezni vjesnik, 2001):

- načelo objektivnosti, sukladno kojem je osoba provoditelj nadzora dužna jednakom pozornošću promatrati sve činjenice što ih utvrđuje tijekom nadzora, svejedno jesu li na štetu ili u korist poreznog obveznika (članak 107. stavak 1. OPZ-a),
- načelo proporcionalnosti, prema kojem se inspekcijski nadzor usmjeruje samo

činjenicama bitnim za utvrđivanje poreznog duga poreznog obveznika, a trajanje poreznog nadzora svodi se na nužne granice (članak 107. stavak 2. OPZ-a),

- načelo očitovanja stranke (članak 7. OPZ-a) obvezuje osobu koja provodi nadzor da poreznom obvezniku omogući očitovanje o činjenicama bitnim za oporezivanje, i to prije nego li donese akt o utvrđivanju poreznog duga.

Osim opisanih načela iz OPZ-a osobe ovlaštene provoditi nadzor moraju se pridržavati i načela Zakona o opće upravnom postupku («Narodne novine», broj 53/91. i Odluka Ustavnog suda «Narodne novine», broj 103/96.-dalje:ZUP), kako slijedi (Porezni vjesnik, 2001):

- načelo zakonitosti, zaštita prava građana i zaštita pravnog interesa, načelo efikasnosti, načelo materijalne istine, načelo saslušanja stranke, načelo ocjene dokaza, samostalnost u rješavanju, pravo žalbe, pravomoćnosti rješenja u upravnom postupku, ekonomičnost postupaka, pomoć neukoj stranci i upotreba jezika i pisma.

4. Revizija u trgovinskom poslovanju

Interna revizija kao bitna pretpostavka za uspješno poslovanje poduzeća nameće potrebu povjesnog i pojmovnog određenja, definiranje ciljeva, te njenog značaja. Ona je po svojoj ulozi nadzor u poduzeću i od nje se očekuje da detaljno i objektivno ispituje i ocjenjuje poslovanje poduzeća. Jedan od temeljnih zadataka interne revizije postaje savjetovanje menadžmenta o mogućnostima upravljanja rizicima ponajprije u smislu oblikovanja i nadziranja odgovarajućeg sustava internih kontrola kao instrumenta upravljanja rizicima. Na taj način interna revizija postaje bitan čimbenik i sudionik u cjelokupnom sustavu i procesu korporativnog upravljanja.

4.1. Značaj revizije

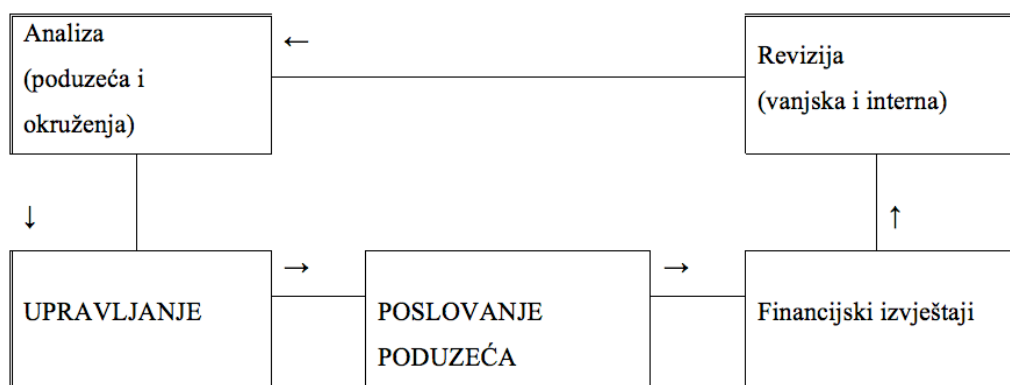
Revizija je značajna za stjecanje zadovoljavajućeg stupnja sigurnosti da su financijski izvještaji realni i objektivni i za donošenje sintetičkog suda o financijskom stanju subjekta, uspješnosti njegova poslovanja, organiziranosti poslovnih funkcija, način donošenja poslovnih odluka i funkcioniranje informacijskog sustava. Da bi vanjski revizor mogao

donijeti ocjenu o realnosti i objektivnosti financijskih izvještaja mora dobro poznavati Zakon o računovodstvu, a posebno temeljne financijske izvještaje koji su mu osnovna podloga za reviziju, a to su: bilanca, račun dobiti i gubitka, izvješće o promjeni glavnice, izvješće o tijeku gotovine i bilješke koje dolaze uz te izvještaje (Vujević, 2003).

Značaj vanjske revizije mogao bi se ogledati u sljedećem (Vujević, 2003):

- povećanje efikasnosti upravljanja poduzećem koje je bilo predmet revizije,
- povećanje efikasnosti upravljanja poduzećem koja su koristila revizijske nalaze o svojim poslovnim partnerima,
- doprinos općem ekonomskom razvoju zemalja s razvijenom revizijom i socijalnoj sigurnosti zaposlenih i dr.

Revizija vanjska i unutrašnja (interna) revidira financijske i ostale izvještaje. Ti revidirani financijski i ostali izvještaji čine osnovnu podlogu za analizu poslovanja poduzeća, kao i za njen osnovni segment, a to je financijska analiza kao što nam prikazuje i slika 1.

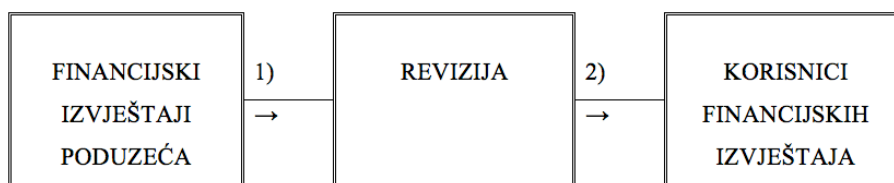

Slika 1. Povezanost revizije i upravljanja (Vujević, 2003:24)

Dakle, značaj revizije ogleda se prvenstveno u funkciji upravljanja poslovanjem i razvoja poduzeća.

Razvoj trgovačkih društava za posljedicu je imao pojavu dioničara - vlasnika koji nisu nazočni u poduzeću i razdvajanje funkcija vlasništva od funkcija upravljanja koju počinju obnašati profesionalni menadžeri. Odnosi između vlasnika i menadžera opterećeni su sukobom interesa, što je posljedica različite razine informiranosti između menadžera i vlasnika koji nije nazočan u društvu. Tako da menadžer ima više informacija o finansijskom položaju i rezultatima poslovanja nego to ima vlasnik. Budući da je menadžer odgovoran za izvješćivanje, a kako vlasnik koji u društvu nije prisutan ne može motriti njegovo djelovanje, nije isključeno manipuliranje izvještajima od strane menadžera. Kako bi spriječio potencijalne manipulacije vlasnik angažira ovlaštene revizore, odnosno revizorska društva (Vujević, 2003).

Potreba za revizijom osjeća se između finansijskih institucija i korisnika kredita, poslodavca i zaposlenika i dr kako nam prikazuje slika 2.

Slika 2. Veza između finansijskih izvještaja i njihovih korisnika (Vujević, 2003:8)

U praksi kao potencijalne korisnike informacija o tome da finansijski izvještaji objektivno i realno prikazuju stanje imovine, obveza i kapitala su (Vujević, 2003):

- investitori (ulagači), poglavito zainteresirani za procjenu rizika koji je svojstven ulaganju kapitala,
- postojeći dioničari, koji trebaju informaciju za donošenje odluke je li razumno držati ili prodati dionice,
- uprava koja je zainteresirana za informacije potrebne za planiranje, donošenju kvalitetnih odluka i kontrolu ostvarenja,

- radnici i sindikati, zainteresirani za informacije koje im procjenu stabilnosti osiguranja plaća, mirovinskog i socijalnog prava, te osiguranja zapošljavanje,
- zajmodavci, zainteresirani za informacije koje im omogućuje odlučivanje o sigurnosti i pravodobnosti povrata zajma i pripadajućih kamata,
- dobavljači i ostali vjerovnici, zainteresirani za informaciju koje im omogućuju spoznaju pravodobne naplate dugujućih iznosa i ocjene boniteta poduzeća za buduće poslovne aktivnosti,
- kupci, zainteresirane za informaciju temeljem koje će ocijeniti bonitete poduzeća i uvjete za nastavak poslovne suradnje,
- vlada i njezine agencije, zainteresirane za informacije koje omogućuju odlučivanje o racionalnoj alokaciji resursa, uspješnosti obavljanja djelatnosti poduzeća, obračunu i uplati poreza, pristojbi, carina i dr.,
- javnost, poglavito lokalnu zainteresiranu za informacije o uspješnosti i prosperitetu poslovanja poduzeća na njenom području, jer je to važna pretpostavka za moguća ostvarenja novih radnih mjesta, ulaganja u lokalnu infrastrukturu i sl.,
- znanstvenici, analitičari i ostale strukovne organizacije, također zainteresirane za računovodstvene i ostale informacije potrebne zadovoljavanje njihovih ciljeva i interesa.

Za reviziju je karakteristično (Spremić et al. 1995:11):

- naknadno ispitivanje financijskih izvještaja ili financijskih informacija kad je takvo ispitivanje potaknuto od strane subjekta ili predstavlja zakonsku obvezu,
- reviziju obavljaju neovisne i stručne osobe,
- revidiranjem se želi utvrditi prikazuju li predočeni financijski izvještaji realno objektivno (odnosno fer i istinito) financijsko stanje i rezultata poslovanja subjekta,
- kriteriji za ocjenu objektivnosti i realnosti financijskih izvještaja utvrđuje se prema definiranim kriterijima,
- kriteriji za objektivnost i realnost financijskih izvještaja moraju biti unaprijed poznati, a njih čine:
 - računovodstvena načela,
 - računovodstveni standardi,

- zakonski propisi,
- usvojene računovodstvene politike.
- revizija se obavlja u skladu s usvojenim standardima, poštujući Kodeks profesionalne,
- etike revizora,
- mišljenje o realnosti i objektivnosti financijskih izvještaja potpisuje ovlašteni revizor,
- revizorovo izvješće s mišljenjem temelji se na objektivnim dokazima i dostavlja se zainteresiranim korisnicima,
- revizorovo izvješće o objektivnosti i realnosti financijskih izvještaja dostupno je javnosti.

Revizori da bi mogli kompetentno i stručno obavljati svoj posao trebaju poznavati strukovna pravila, način rada i način provođenja revizije. Svaka profesija, pa tako i revizijska, postavlja određene zahtjeve, odnosno utvrđuje svojevrсна pravila kojih se pripadnici struke moraju u djelovanju pridržavati i koja moraju nastojati kontinuirano usavršavati. U načelima revizije, standardima, direktivama, preporukama i smjernicama utvrđuje se za svaku reviziju pravila rada, provedba i organiziranja funkcije revizije, te potrebna stručnost, odgovornost, kompetentnost, neovisnost i objektivnost revizora.

U revizijskoj teoriji i praksi uobičajeno se navode i koriste sljedeća temeljna načela revizije (Spremić et al. 1995:12):

- načelo zakonitosti,
- načelo profesionalne etike,
- načelo nezavisnosti,
- načelo stručnosti i kompetentnosti,
- načelo odgovornosti,
- načelo dokumentiranosti i
- načelo korektnog izvješćivanja.

Revizijski standardi predstavljaju skup pravila i konvencija, kojima se osigurava stručnost, kompetentnost i nezavisnost revizora. Ovi standardi sadrže i praktične upute za provedbu samog postupka revizije, te za izražavanje mišljenja i izvještavanje o provedenoj reviziji. Ovi standardi nemaju snagu zakona, ali uvijek se primjenjuju i predstavljaju odraz razvoja revizijske profesije. Revizijske standarde dijelimo na općeprihvaćene revizijske standarde i međunarodne revizijske standarde (Filipović, 2009).

Općeprihvaćene revizijske standarde možemo klasificirati u tri skupine (Filipović, 2009):

- Opći standardi,
- Standardi obavljanja revizije,
- Standardi izvješćivanja.

Opći standardi u potpunosti su posvećeni revizoru, a dijele se u tri skupine (Filipović, 2009):

- Stručnost i kompetentnost,
- Neovisnost mišljenja,
- Savjesnost revizora.

Standardi obavljanja svrstavaju se u tri bitne cjeline (Filipović, 2009):

- Pravilno planiranje poslova revizije,
- Vrednovanje sustava unutarnje kontrole,
- Pribavljanje i vjerodostojnost dokaznog materijala.

Standardi izvješćivanja predočavaju način, sadržaj i oblik na koji bi revizor trebao izraziti svoje mišljenje. Ako je sve utemeljeno prema standardima izvješćivanja onda mišljenje revizora može biti (Filipović, 2009):

- Pozitivno ili bezuvjetno mišljenje,
- Mišljenje s rezervom ili uvjetno mišljenje,
- Negativno ili nepovoljno mišljenje,
- Suzdržanost od mišljenja.

U Republici Hrvatskoj revizori su dužni primjenjivati Međunarodne revizijske standarde (MRevS).

Aktualni Međunarodni revizijski standardi se grupiraju u sljedeća područja:

- Uvodna razmatranja (oznake 100-199),
- Odgovornost (oznake 200-299),
- Planiranje (oznake 300-399),
- Unutarnja kontrola (oznake 400-499),
- Revizijski dokazi (oznake 500-599),
- Korištenje radom drugih (oznake 600-699),
- Zaključci revizije i izvješćivanje (oznake 700-799),
- Posebna područja (oznake 800-899),
- Posebne usluge (oznake 900-999),
- Smjernice međunarodne revizijske prakse (oznake 1000-1100).

Međunarodni revizijski standardi nisu zauvijek dani već se oni usavršavaju i prilagođavaju novonastalim situacijama. Sam postupak primjene međunarodnih revizijskih standarda zavisi, prije svega, od metodologije revizije koju primjenjuje određena revizijska tvrtka.

4.2. Vrste revizije

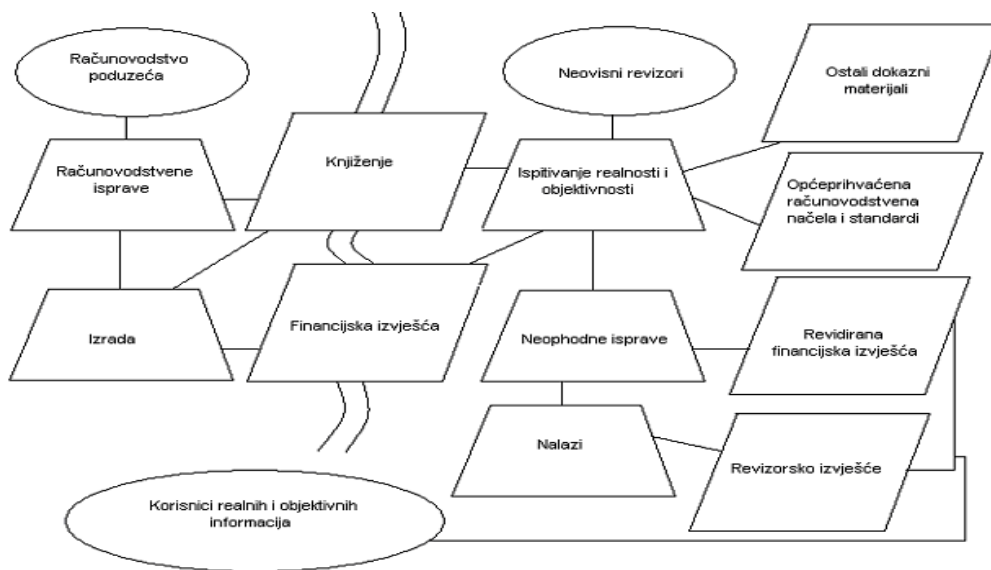
Prema objektu ispitivanja reviziju možemo podijeliti na (Tušek, 2001):

- reviziju financijskih izvještaja,
- reviziju podudarnosti,
- reviziju poslovanja.

Revizija financijskih izvještaja najznačajni je dio cjelokupne revizijske djelatnosti. To je postupak neovisnog ispitivanja i ocjenjivanja realnosti i objektivnosti informacija sadržanih u financijskim izvještajima. Realnost i objektivnost financijskih izvještaja ocjenjuje se na

temelju njihove usklađenosti sa zakonskim propisima, računovodstvenim načelima i računovodstvenim standardima, dok se samo ispitivanje i ocjenjivanje provodi u skladu s revizijskim standardima i kodeksom profesionalne etike. Reviziju finansijskih izvještaja, u pravilu, provode stručne, neovisne i za taj posao ovlaštene revizijske tvrtke. Uloga revizije finansijskih izvještaja razmatra se, prije svega, u kontekstu zaštite interesa vlasnika kapitala i osiguravanja realnih i objektivnih informacija za upravljanje (Tušek, 2001).

Slika 3. figurativno prikazuje reviziju finansijskih izvještaja.

Slika 3. Revizija finansijskih izvještaja (Vujević, 2003:32)

Temeljne računovodstvene pretpostavke koje se odnose na poslovanje poduzeća su poslovanje na neograničeno vremensko razdoblje, dosljednost računovodstvene politike (u slučaju promjene treba kvantificirati efekt) i priznavanje poslovnih promjena u trenutku nastanka (Vujević, 2003).

Revizija podudarnosti uključuje prikupljanje i ispitivanje dokaza o toje jesu li finansijske informacije ili poslovne aktivnosti nekog subjekta u skladu sa specifičnim i unaprijed određenim pravilima, politikama, zakonima ili ugovorima. Prema tome, kriterij za ocjenu mogu biti definirani od različitih izvora, primjerice menadžmenta, države, kreditora i sl.. Izvješće revizije podudarnosti dostavlja se neposredno tijelu koje je oblikovalo kriterije za ocijenu i ono uključuje sažetak revizijskih nalaza te mišljenje o stupnju podudarnosti s

unaprijed postavljenim kriterijima (Tušek, 2001). **Revizija poslovanja** najčešće se shvaća kao revizija u širem smislu, budući da je usmjerena na ispitivanje i ocjenu poslovanja, organiziranost poslovnih funkcija, funkcioniranje informacijskog sustava i sustava donošenja poslovnih odluka s ciljem da se unaprijedi poslovanje poduzeća i poveća njegova uspješnost. Ovu vrstu revizije obavljaju pretežno interni revizori, to ne znači da je ne mogu provoditi i eksterni revizori. Revizija poslovanja servis je menadžmenta u realizaciji postavljenih ciljeva, a u posljednje je vrijeme sve važnija u procesu odlučivanja i upravljanja poslovnim sustavom (Tušek, 2001).

Prema subjektu koji provodi reviziju, istu možemo podijeliti na državnu, vanjsku i unutarnju reviziju. **Državna revizija** regulirana je Zakonom o državnoj reviziji. Tim zakonom institucionalno se uređuje revizija financijskih izvještaja i transakcija jedinica državnog sektora, jedinica lokalne uprave i samouprave, pravnih osoba koja se djelomice ili u cijelosti financiraju iz proračuna, Hrvatske narodne banke, te pravne osobe s pretežnim udjelom državnog kapitala (Zakon o državnoj reviziji, NN br. 70/93, 48/95, 105/99). O obavljenim revizijama i o svom radu Državni ured za reviziju izvješćuje Sabor Republike Hrvatske. Postupak se provodi u skladu sa specifičnim revizijskim standardima javne ili državne revizije tkz. INTOSAI revizijskim standardima koji su usvojeni od strane Međunarodne organizacije vrhovnih revizijskih institucija (Zakon o državnoj reviziji, NN br. 70/93, 48/95, 105/99).

Ovu reviziju mogu obavljati osobe koje imaju zvanje ovlaštenog državnog revizora za to je potrebno određeno radno iskustvo i položeni ispit za stjecanje zvanja ovlaštenog državnog revizora (Zakon o državnoj reviziji, NN br. 70/93, 48/95, 105/99). **Vanjska (komercijalna) revizija** predstavlja postupak neovisnog i naknadnog ispitivanja i ocjenjivanja realnosti i objektivnosti financijskih izvještaja. Za ovu vrst revizije karakteristično je (Zakon o državnoj reviziji, NN br. 70/93, 48/95, 105/99):

- naknadno ispitivanje, prvenstveno, financijskih izvještaja, a time posredno i poslovanje poduzeća,
- revidiranjem se želi utvrditi prikazuju li predloženi financijski izvještaji realno objektivno financijsko stanje i rezultat poslovanja poduzeća,

- objektivnost i realnost temeljnih financijskih izvještaja unaprijed utvrđenim kriterijima, odnosno računovodstvenim načelima, računovodstvenim standardima, usvojenim računovodstvenim politikama i zakonskim propisima,
- revizorov izvještaj o temeljnim financijskim izvještajima temelji se na objektivnim dokazima i dostavlja se zainteresiranim korisnicima,
- reviziju obavljaju nezavisne stručne osobe izvan poduzeća.

Unutarnja revizija definira se kao neovisna nadzorna funkcija konstituirana unutar poduzeća naručitelj je vlastito poduzeće. Najčešći poslovi su ispitivanje organiziranosti, razvoj i poboljšanje efikasnosti pojedinih poslovnih funkcija, ispitivanje načina donošenja poslovnih odluka, te funkcioniranje informacijskog sustava i drugih poslova kojima se vrši ispitivanje i ocjena poslovanja poduzeća. Naziva je se još produžena ruka uprave. Provođe je zaposlenici poduzeća u suradnji s upravom same utvrđuju i provode program rada unutarnje revizije (Brković, 1999). Interna revizija je sastavni dio unutrašnjeg nadzora, pripada sustavu interne (unutrašnje) kontrole. Prema Brković (1999), unutrašnju kontrolu čine metode i postupci ugrađeni u ustroju društva, a usvojeni od managementa kako bi osigurali neometano djelovanje svih ustrojenih dijelova.

4.3. Interna revizija u poduzetništvu

Interna revizija je nezavisna poslovna funkcija profitne i/ili neprofitne organizacije javnog i/ili privatnog sektora koja istražuje, preispituje, analizira, procijenjuje i pregledava funkcioniranje određenog entiteta u cilju unaprijeđenja ekonomičnosti, učinkovitosti i djelotvornosti poslovanja (Crnković, 1997).

Unutarnja revizija je neovisna aktivnost koja procjenjuje sustave unutarnjih kontrola, daje neovisno i objektivno stručno mišljenje i savjete za unapređenje poslovanja; pomaže korisniku proračuna u ostvarenju ciljeva primjenom sustavnog i disciplinarnog pristupa vrednovanju i poboljšanju djelotvornosti procesa upravljanja rizicima, kontrola i gospodarenja. Unutarnja revizija dio je sveobuhvatnog sustava unutarnje financijske kontrole u javnom sektoru, neovisna je i objektivna aktivnost davanja stručnog mišljenja i savjeta s

ciljem dodavanja vrijednosti i poboljšanja poslovanja korisnika proračuna pomaže korisniku proračuna u ostvarivanju ciljeva primjenom sustavnog i disciplinarnog pristupa vrednovanju i poboljšanju djelotvornosti procesa upravljanja rizicima, kontrola i gospodarenja (Crnković, 1997). Unutarnja revizija pruža podršku korisniku proračuna u ostvarivanju ciljeva i to izradom strateških i godišnjih planova unutarnje revizije temeljenih na objektivnoj procjeni rizika, te obavljanjem pojedinačnih unutarnjih revizija u skladu s usvojenim planovima, Procjenom prikladnosti i djelotvornosti sustava financijskog upravljanja i kontrola u odnosu na utvrđivanje, procjenu i upravljanje rizicima, usuglašenost sa zakonima i drugim propisima, pouzdanost i sveobuhvatnost financijskih i drugih informacija, učinkovitost, djelotvornost i ekonomičnost poslovanja, zaštitu imovine i informacija, obavljanje zadaća i ostvarivanje ciljeva, davanjem preporuka za poboljšanje poslovanja (Republika Hrvatska, Ministarstvo financija, 2014).

Interna revizija je neovisno i objektivno jamstvo i savjetodavna aktivnost rukovođenja filozofijom dodane vrijednosti s namjerom poboljšanja poslovanja organizacije. Ona pomaže organizaciji u ispunjavanju njezinih ciljeva uvodeći sustavan i discipliniran pristup procjenjivanju i poboljšanju djelotvornosti upravljanja rizicima, kontrole i korporativnog upravljanja (Republika Hrvatska, Ministarstvo financija, 2014). Iz definicija interne revizije vidljivo je da je zadatak interne revizije nadzor nad sustavom internih kontrola u svim poslovnim područjima organizacije. Interna revizija fokusirana je na tri glavna upravljačka područja planiranje, organiziranje i kontrola što osobito dolazi do izražaja u upravljačkoj reviziji. Upravljačka revizija je najviše dostignuta razina unutarnje revizije koja služi interesima upravljanja i poslovanja organizacije.

4.3.1. Značaj interne revizije

Pojmovno određenje interne revizije ukazuje na njene temeljne značajke (Tušek, 2001):

- internu reviziju provode osobe zaposlene u poduzeću čije se poslovanje ocjenjuju,
- radi se o neovisnoj funkciji ispitivanja, prosuđivanja i ocjenjivanja, bez ikakvih ograničenja ili restrikcija na prosudbu internog revizora,
- sve aktivnosti poduzeća spadaju u djelokrug rada internog revidiranja,

- interna revizija organizira se kao podrška i pomoć menadžmenta i organizaciji u cjelini, pa je stoga savjetodavna (stožerna) a ne linijska funkcija poduzeća.

Značenje interne revizije u procesu poslovnog odlučivanja podrazumijeva, prvenstveno definiranje ciljeva i područja rada suvremene interne revizije. Uloga interne revizije u tom kontekstu postaje sve značajnija kako se proširuje područje djelovanja i kompetencije internih revizora u organizaciji (Tušek, 2001). Zadatak je interne revizije da istražuje, ispituje i ocjenjuje sustav internih kontrola i njihovu efikasnost u djelovanju svakog pojedinog poslovnog sustava, da izvješćuje o nalazima, te možemo reći da se uloga interne revizije, njezine dužnosti, zahtjevi koji se pred nju postavljaju i pristup obavljanja revizijskih poslova od početka razvoja suvremene interne revizije pa do danas bitno promijenila. Mnogi istraživači, profesionalna udruženja i organizacije, pa i korisnici usluga interne revizije, prije svega menadžeri, zaokupljeni su pitanjem očekivanja od interne revizije u budućnosti te potrebnim zaokretima u njezinu razvoju, a u svrhu kako bi bila što sposobnija odgovoriti na sve složenije zahtjeve koji se pred nju postavljaju (Hrvatska zajednica računovođa i financijskih djelatnika, 2009).

Interna revizija treba uočiti ključna rizična područja poslovanja i pomoći menadžmentu u smanjenju rizika, dok prema regulatorima treba osigurati transparentnost i usklađenost sa propisima i zakonima. Uloga interne revizije u sprječavanju rizika je velika jer ocjenjujući procese upravljanja rizicima i izvještavajući o ključnim rizicima daje određeno jamstvo svim sudionicima da se poduzeće pravilno vodi. Ključna uloga interne revizije kao neovisne, objektivne i savjetodavne funkcije u poduzeću je osigurati objektivno jamstvo odborima (vlasnicima) o učinkovitosti upravljanja rizicima. Način na koji interna revizija pomaže uvećati dodanu vrijednost poduzeća je upravo u davanju jamstva da vodi računa o važnim poslovnim rizicima i da je sustav internih kontrola i upravljanja rizicima učinkovito postavljen (Hrvatska zajednica računovođa i financijskih djelatnika, 2009).

4.3.2. Ciljevi interne revizije

Cilj interne revizije je pružanje razumne razine sigurnosti čelnicima korisnika proračuna da je provedba upravljačkih i kontrolnih mehanizama odgovarajuća, ekonomična i dosljedna u odnosu na opće priznate standarde i nacionalno zakonodavstvo.

Unutarnja revizija je pomoć upravljačkoj strukturi, a njena uloga se često označava sintagmom "produžena ruka rukovodstva" ili "oči i uši rukovodstva". Putem unutarnje revizije upravljačka struktura dobiva informacije o funkcioniranju sustava za koji je odgovorna. Temeljni je cilj interne revizije u suvremenim uvjetima ispitati i ocijeniti ukupnost funkcioniranja čitavog poslovnog sustava, te dati mišljenje i prijedloge za poboljšanje njegova poslovanja (Republika Hrvatska, Ministarstvo financija, 2014).

Interna revizija je jedno od temeljnih oblika internog (unutarnjeg) nadzora, odnosno pripada sustavu interne (unutarnje) kontrole. Unutarnju kontrolu čine metode i postupci ugrađeni u ustrojstvu društva, a usvojeni od menadžmenta kako bi osigurali neometano djelovanje svih ustrojstvenih dijelova (Tušek, 2001). Interna kontrola može biti učinkovita samo ako se sustavno potvrdi. Ona postaje prirodnim dijelom svake funkcije; upravljačke, izvršne, i informacijske. Osnovna joj je zadaća provjera jesu li operacije izvedene sukladno postavljenim ciljevima poslovanja, normativima i standardima. Izvođenje kontrolnih operacija i pronalaženje uzroka eventualnih odstupanja u tehnološko-proizvodnom i tehnološko-uslužnom procesu ona postaje ne samo produžena ruka, već i sastavni dio menadžmenta poduzeća.

Internu kontrolu čine metode i postupci ugrađeni u organizaciju poduzeća, a usvojeni od menadžmenta, kako bi osigurali neometano djelovanje svih poslovnih funkcija poduzeća. To je proces kojeg oblikuje Uprava poduzeća (u našem slučaju Banke), viši menadžment i osoblje, sa svrhom stjecanja razumnog uvjerenja o ostvarenju slijedećih ciljeva (Tušek, 2001):

- zaštita imovine banke,
- djelotvornost i učinkovitost poslovnih operacija u cjelokupnom poslovanju,
- usklađenost poslovanja sa zakonima i ostalom regulativnim propisima,

- pouzdanost financijskog izvještavanja.

Unutarnja kontrola obuhvaćena je MrevS-om 400 „Procjena rizika i unutarnja kontrola“. Unutarnja kontrola predstavlja skup postupaka koje oblikuje uprava, rukovoditelj i ostali djelatnici sa svrhom stjecanja razumnog uvjerenja glede postizanja ciljeva koji se odnose na (Messier, 1998):

- učinkovitost poslovanja,
- pouzdanost financijskog izvješćivanja, te
- usklađenost s primjenjivim zakonima i propisima.

Interna kontrola nije sama sebi svrhom već je usmjerena postizanju određenih ciljeva. Ciljeve interne kontrole možemo podijeliti na (Messier, 1998):

- operativne ciljeve (osiguranje učinkovitosti i djelotvornosti poslovnih operacija),
- informacijske ciljeve (osiguravanje pouzdanih financijskih informacija u proces poslovnog odlučivanja,
- ciljeve usklađenosti i podudarnosti (usklađenost s politikama, programima, procedurama, zakonima i drugim ograničenjima).

Operativni ciljevi se odnose na učinkovitost i djelotvornost poslovanja poduzeća. To podrazumijeva da poduzeće mora imati takav sustav internih kontrola koji će omogućiti kvalitetno upravljanje te ostvarivanje unaprijed postavljenih operativnih i strateških ciljeva poslovanja. **Informacijski ciljevi** se odnose na pripremu ažurnih, pouzdanih i relevantnih izvješća, koji se koriste kao informacijska podloga za poslovno odlučivanje internih i eksternih interesnih skupina. Dakako da to uključuje i potrebu za sastavljanjem pouzdanih godišnjih financijskih izvještaja koji se predočavaju vlasnicima, kreditorima, državi i drugim eksternim korisnicima. Informacije su pouzdane ako su predočene realno i objektivno, odnosno, ako su u skladu s definiranim okvirom financijskog izvještavanja – računovodstvenim načelima, standardima, politikama i zakonskim propisima. **Ciljevi usklađenosti** se odnose na to da sustav ugrađenih internih kontrola mora osigurati

usklađenost cjelokupnog poslovanja poduzeća, s relevantnim propisima, odlukama i ostalim internim politikama, planovima i procedurama poduzeća.

Interna kontrola, dakle, obuhvaća čitav niz postupaka i radnji koje prožimaju cjelokupnu organizaciju i koje neposredno pridonose kvaliteti poslovnih procesa i stanja. S ciljem postizanja efikasnosti i efektivnosti poslovanja, internu kontrolu obavljaju ljudi na svim razinama u organizaciji (poduzeću), i to kroz načelo *samokontrole* od izvršitelja do menadžera na svim razinama, uključujući dakako i druge preventivne kontrolne postupke. Tako interna kontrola postaje prirodnim dijelom upravljačkog, izvršnog i informacijskog podsustava poduzeća i dio menadžmenta.

4.4. Neovisnost inspekcijskog nadzora u suvremenom poduzetništvu

Ovo poglavlje bavi se nepristranošću i neovisnošću nadzornog tijela koja bi uvijek trebala postojati, inspektorima koji izlaze na teren te njihovim etičkim kodeksom.

4.4.1. Nepistranost nadzornog tijela

Da bi mogla uspješno obavljati svoje zadatke, tijela koja provode nadzor moraju biti neovisna o onima čiji rad neposredno ili posredno nadziru. Ta je neovisnost izražena u organizaciji nadzorne službe, odnosno njezinu mjestu u odnosu na druga državna tijela.

Neovisnost nadzornih tijela zrcali se na nekoliko načina. To u prvom redu znači da nadzorna služba ne može biti u odnosu hijerarhijske podčinjenosti prema tijelima i ustanovama, odnosno osobama što ih treba nadzirati (Porezni vjesnik, 2001). Isto tako treba osigurati da se odobravanjem radnih mjesta pri postavljanju i smjenjivanju rukovoditelja i službenika ne dovode u pitanje njihovu samostalnost i učinkovitost. Financijska samostalnost nadzornog tijela mora biti u tome da njezin proračun ne može bez upletanja pregledati, a još manje određivati tijelo što ga ona treba nadzirati. Zato ima i posebno poglavlje u Proračunu ili sl. Kako bi se i formalno pojačalo položaj nadzornog tijela, u nekim državama, glavni rukovoditelj financijskog nadzornog tijela uobičajeno je ravnopravan ministru ili predsjedniku najvišeg redovnog suda. Postavljanje je glavnog rukovoditelja nadzornog tijela u ovlasti

predsjednika Vlade/države. Postavljanje ostalih rukovoditelja i službenika u nadzoru obveza je glavnog rukovoditelja nadzornog tijela ili predsjednika Vlade/predsjednika države, na njegov prijedlog. Financijski i porezni nadzor u nekim zemljama nije u sastavu Porezne uprave, a ni Ministarstva financija već zakonom propisano neovisno tijelo neposredno odgovorno predsjedniku Vlade/države (Porezni vjesnik, 2006).

Nesumnjivo je potrebno da rukovoditelj nadzornog tijela ima i određene stručne kvalifikacije jer mora ocjenjivati zakonitost određenih akata, ali takav položaj uvjetuje i potrebne osobne kvalifikacije – autoritet, što ne znači da treba biti i politički autoritet. Njihova je neovisnost u nekim zemljama osobito naglašena davanjem brojnih posebnih jamstava kakvim se nastoji osigurati samostalnost u radu sudaca (nepokretnost, uvjete za smjenjivanje propisuje sam zakon i sl.). Neovisnost u financijskim pitanjima mora svakako obuhvatiti i pitanje nagrađivanja službenika poreznog nadzora. Svaki bi se inspektor imao osjećati uistinu posve neovisnim i u pogledu nagrađivanja. Ako se u tom pogledu daje nekakva mogućnost diskrecione ocjene, ona bi morala biti strogo u okrilju nadzornog tijela, premda je bolje dati isključivo objektivna mjerila, odnosno donijeti odluke kakve omogućuju da se i plaće nadzornih službenika utvrđuje objektivno.

Nagrađivanje inspektora prema radnom učinku ne bi koristilo boljem obavljanju nadzorne funkcije jer bi moglo prouzročiti iskrivljenja. Broj obavljenih nadzora kao mjerilo poticao bi površnost u radu inspektora, čak svjesno propuštanja „manjih grešaka“, a kada mjerilom bio uzet broj otkrivenih pogrešaka, svota utvrđenog poreza itd., učinak bi mogao biti i posve suprotan jer bi to moglo prouzročiti sitničarenje, čak neopravdano utvrđivanje porezne obveze. Nagrađivanje inspektora zato se treba temeljiti na objektivnim kriterijima, uz istodobno točno propisane uvjete za njihovo postavljanje i smjenjivanje.

4.4.2. Inspektori

Nadzor moraju provoditi osobe koje su kvalificirane za taj posao dok nadzor velikih poreznih obveznika moraju obavljati najbolji viši inspektori koji posjeduju dugogodišnje iskustvo u nadzoru. Ako uvjet nije ispunjen, lako se može dogoditi da nalaz nadzora neće biti prihvaćen kao provjeren i pouzdan za donošenje daljnjih odluka i mjera što će biti prihvaćene kao

opravdane. Kada su u pitanju posebne nadzorne službe taj uvjet i formalno dolazi do izražaja, jer se od djelatnika koji trebaju obavljati nadzor zahtijeva određenu stručnu kvalifikaciju (školsku spremu, praksu na određenim poslovima, polaganje posebnog stručnog ispita). Osim toga, kandidat za obavljanje nadzora mora imati i neprijeporne moralne kvalitete, u prvom redu da nije sudski kažnjavan za kaznena djela kakva bi ga diskvalificirala u poslu. Prema tome, on treba biti nesporan i kao stručnjak i kao čovjek sa odgovarajućim etičkim autoritetom.

Prava inspektora su (Porezni vjesnik, 2006):

- stupiti u poslovni prostor i na zemljište poreznog obveznika (članak 106. stavak 3 OPZ-a) te uz pristanak poreznog obveznika, u njegove stambene prostorije (članak 106. stavak 2. OPZ-a),
- pregledati dokumentaciju, poslovne knjige, druge isprave i poslovne prostorije (članak 69. OPZ-a, i članak 26. Zakona o sustavu državne uprave),
- utvrditi identitet osobe koja obavlja poslove za poreznog obveznika (članak 26. Zakona o sustavu državne uprave),
- uzimati dodatne obavijesti i obavijesti u vezi s obračunavanjem, evidentiranjem, prijavljivanjem i plaćanjem poreza, pristojbi, doprinosa i drugih javnih davanja od osoba koje obavljaju te poslove (članak 66. i 67. OPZ-a), zahtijevati od poreznog obveznika da imenuje drugu osobu za davanje potrebnih dodatnih obavijesti ako obavijesti osobe koje obavljaju te poslove nisu dostatne, odnosno uzimati navedene obavijesti od zaposlenika poreznog obveznika ili od treće osobe (članak 108. stavak 2. OPZ-a),
- privremeno zapečatiti poslovni ili skladišni prostor, ako se nadzor ne može završiti tijekom radnog vremena, a porezni obveznik ne pristane na nastavak nadzora nakon radnog vremena (članak 106. stavak 5 OPZ-a),
- zahtijevati pomoć službenih osoba Policijske uprave, ako se porezni obveznik fizički opire provođenju nadzora ili se takav otpor može očekivati (članak 94. OPZ-a, članak 17. Zakona o Poreznoj upravi i članak 31. Zakona o sustavu državne uprave).
-

Obveze inspektora su (Porezni vjesnik, 2006):

- prije početka inspekcijskog nadzora predložiti službenu iskaznicu i predstaviti se poreznom obvezniku (članak 105. stavak 1. OPZ-a),
- brinuti se o održavanju reda tijekom provedbe inspekcijskog nadzora (članak 109. stavak 1. ZUP-a),
- samostalno utvrđivati činjenice i na njih primijeniti odgovarajuće pravne propise (članak 6. stavak 2. OPZ-a i članak 10. ZUP-a),
- izraditi zapisnik o inspekcijskom nadzoru (članak 111. stavak 1. OPZ-a),
- upoznati poraznog obveznika sa sadržajem zapisnika (članak 111. stavak 3. OPZ-a) i ishodom inspekcijskog nadzora, raspraviti sporne činjenice, pravne ocjene, zaključke i njihove učinke na utvrđivanje porezne obveze i o tome načiniti bilješku (članak 110. OPZ-a). Ako se na temelju zapisnika utvrdi da nema osnove za izmjenu porezne obveze, poreznom obvezniku dostavlja se zapisnik bez posebne obavijesti (članak 111. stavak 8. OPZ-a),
- podnijeti prijavu nadležnom državnom tijelu ako se osnovano sumnja da je porezni obveznik počinio prekršaj ili kazneno djelo (članak 109. OPZ-a),
- obavijestiti nadležni odjel za otkrivanje porezno kaznenih djela ako se temeljem raspoložive dokumentacije osnovano sumnja u počinjenje kaznenog djela u razdobljima koja nisu predmet inspekcijskog nadzora, a naročito u slučaju nastupa zastare, obavijestiti nadležno porezno tijelo o činjenicama utvrđenim tijekom inspekcijskog nadzora, bitnim za oporezivanje drugih osoba (članak 112. OPZ-a).

4.4.3. Etički kodeks inspektora

Da bi nadzorna tijela svoj zadatak mogla obavljati uspješno, moraju biti nepristrana i samostalna. Samostalnost nadzornog tijela prema zakonskim ovlaštenjima osigurava članak 10. ZUP-a.

Samostalnost inspektora u obavljanju nadzora znači slobodu od bilo kakvih utjecaja, neposrednog rukovoditelja, poreznog obveznika i ostalog okruženja. Svaki utjecaj na inspektora u tijeku nadzora može negativno utjecati na učinak nadzora te umanjiti osjećaj odgovornosti inspektora i oslabjeti njegovu inicijativu, što znači lošiji nadzor (Porezni vjesnik, 2001). Naravno, da i inspektor može pogriješiti, ali zato postoji pravo prigovora na

zapisnik, žalbe na rješenje, rješenje drugostupanjskog tijela, pa i sudska zaštita (upravno-pravni spor). Naglašena samostalnost inspektora ne znači da se on u težim ili važnijim slučajevima ne treba posavjetovati s neposrednim rukovoditeljem.

U određenim pitanjima, osobito stručnim, inspektor se treba savjetovati i s drugim ustanovama nadležnim za financije ili poreze. Podnošenje izvješća tijekom nadzora velikih poreznih obveznika nužno je radi usmjerenja rada inspektora, produljenje roka za obavljanje nadzora i sl. Ne može rukovoditelj nadzornog tijela očekivati kvalitetan rad inspektora ako se stalno miješa u njihov rad prije završetka nadzora. Inspektoru se može, i treba, dati naputak na početku rada, može se od njega zahtijevati da ne dovrši nadzor i ne zaključi zapisnik prije dogovora s rukovoditeljem i sl., ali ako se u tijeku rada odveć utječe na njega, takav nadzor neće dati rezultate. No istodobno i onaj koji naređuje nadzor treba inspektoru dati sve raspoložive obavijesti ili upozoriti na prethodne spoznaje jer inspektor bez takva usmjerenja može zanemariti upravo one sektore ili razdoblja što nadležno tijelo možda najviše zanimaju. Inspektor ne treba zaključke donositi ishitreno, niti ih brzo priopćavati, osobito kada bi na osnovi prvih dojmova donio negativnu prosudbu o financijskom poslovanju poreznog obveznika. Ustanovljena neurednost, čak ni neka manja nepravilnost ne mora kriti malverzaciju. Neurednost, nepotpunost dokumentacije, neažurnost knjigovodstva i drugih obveznih evidencija može biti i posljedica neukosti, nedostatna iskustva u nekim poslovima i sl. Zato inspektor mora uvijek temeljito provjeriti zaključke prije negoli napiše zapisnik, podnese prijavu ili donese rješenje. Samostalnost inspektora uvjetuje još jednu njegovu obvezu, tj. da svaki predmet prati do kraja što znači da mora skrbiti o tome je li rješenje donijeto u roku i kad je provedeno te o učinku možebitno podnijete žalbe na rješenje temeljem njegova zapisnika. Inspektor, nakon što podnese zahtjev za pokretanje prekršajnog postupka odnosno prijavu treba također pratiti postupak radi provjere vlastitih stavova.

U nadzoru velikih poreznih obveznika djelotvornost umnogome ovisi o suradnji. Inspektor Porezne uprave, naime, nije istražno tijelo koje djeluje tek nakon otkrivanja nekih očevidnih indicija da je počinjena neka krupnija nepravilnost (npr. kazneno djelo), već u pravilu obavlja puni i nastavljeni nadzor financijskog poslovanja. Svaki puni i nastavljeni nadzor obavlja se bez ikakvih osobitih razloga ili indicija o nekim nepravilnostima pa treba stvoriti takav odnos inspektora i poreznog obveznika u kakvom će zajednički raditi na utvrđivanju materijalne

istine. Inspektor ne treba nastupiti ni kao „špijun“, ni kao nepovjerljiv čovjek. On mora prići poslu posve otvoreno i upoznati poreznog obveznika sa svojom zadaćom i ovlastima. Suradnju, naravno, ne treba shvatiti kao zapreku slobodi djelovanja u postupku nadzora. U tijeku obavljanja nadzora inspektor mora uvijek zadržati inicijativu. Inspektor mora nastojati što manje ometati redovno poslovanje poreznog obveznika. Poznato je s kakvim se nedostatkom vremena bore svi djelatnici u računovodstvu, npr. pokraj godine ili u razdoblju podnošenja porezne prijave. Premda obavljanje nadzora uvijek unosi izvjesnu napetost i znatno angažiranje djelatnika u računovodstvu, dakle ometa redovno poslovanje, ipak će pokazana dobra volja uvijek stvarati više mjesta za suradnju u tijeku nadzora.

Radi donošenja pravilnih zaključaka inspektor uvijek treba upoznati poreznog obveznika sa svojim nalazom što je, na jednoj strani, njihovo pravo (članak 110. OPZ-a), a na drugoj će inspektor tada još jednom provjeriti stavove, moći ih promijeniti, dobije li uvjerljive razloge, ili ih još odlučnije zastupati ustanovi li da proturazlozi ili primjedbe ne utječu na njegove zaključke (Porezni vjesnik, 2006).

Neovisno o nužnosti pune suradnje, inspektor mora svaku stvar osobno kritički razmotriti („profesionalni skepticizam“) i samostalno odlučiti o važnosti utvrđenih činjenica (Porezni vjesnik, 2001).

Inspektor ne treba unaprijed biti nepovjerljiv, ali također ne smije ni u jednom trenutku zaboraviti kako njegova dužnost nije primiti obavijesti o financijskom poslovanju, nego provjeriti ispravnost računovodstva i drugih poreznih evidencija, urednost i istinitost dokumentacije, iskazana stanja računa, istinitost pojedinih izjava i slično – a radi utvrđivanja materijalne istine. Kritički pogled ne znači nepovjerenje nego je to pravo i dužnost inspektora. On mora u tijeku cijeloga nadzora kritički ocjenjivati podnijete evidencije, dokumente, izjave i sl., a zatim samostalno donositi zaključke, ali samo na temelju provjerenih činjenica.

Inspektor ne smije pasti pod utjecaj poreznog obveznika s kojim surađuje ili drugih djelatnika jer će oni nastojati ili svoje stanje prikazati uljepšano (što se događa najčešće) ili će ga, upravo obrnuto, nastojati prikazati slabijim (radi spletkarenja u poreznog obveznika) ali ne

smije biti ni sumnjičav prema svakome i prema svemu što mu se podnese, objasni itd., jer onda nikada neće moći s uspjehom završiti svoju zadaću.

Zbog uvođenja informatičke tehnologije u računovodstvene i porezne evidencije preporuča se suradnja sa stručnjacima za kompjutorski nadzor. Za nadzor (a osobito za nadzor velikih poreznih obveznika) nužna je specijalizacija inspektora prema vrstama poreza i djelatnostima. To znanje mora biti osobito teoretsko i praktično. Neispravno je od specijalizirana inspektora zahtijevati znanja o svemu što se odnosi na poslovanje cijelog poreznog obveznika, ali je opravdano zahtijevati temeljito poznavanje područja za kojeg se specijalizirao.

Specijalizacija inspektora dat će znatno bolje rezultate, nego univerzalni nadzor pojedinih „sveznadara“ koji se najčešće ograničuju na formalnu stranu, a ne ulaze u materijalni sadržaj i analizu predmeta i rada nadzirana poreznog obveznika. Inspektori u postupku nadzora također se moraju pridržavati normi propisanih u etičkom kodeksu. Na temelju čl. 25. st. 2. Zakona o državnim službenicima („Narodne novine“, broj 92/05), Vlada Republike Hrvatske donijela je Etički kodeks državnih službenika („Narodne novine“, broj 49/06).

Etički kodeks državnih službenika sadrži pravila dobrog ponašanja državnih službenika prema građanima i u međusobnim odnosima državnih službenika. U odnosu prema građanima službenik (inspektor) postupa profesionalno, nepristrano i pristojno. Službenik (inspektor) u obavljanju dužnosti primjenjuje stručno znanje na takav način da građanima pomaže u ostvarivanju njihovih prava, postupajući pritom u skladu s načelom zakonitosti i načelom javnog interesa.

U svim oblicima javnog nastupa i djelovanja u kojima predstavlja državno tijelo, službenik (inspektor) iznosi stavove državnog tijela, u skladu s propisima, dobivenim ovlastima, stručnim znanjem i odredbama Etičkog kodeksa (Porezni vjesnik, 2006).

5. Provedba inspekcijskog nadzora na primjeru Ugostiteljskog obrta „X“

Postoje planirani nadzori i nadzori koji se vrše na temelju zahtijeva drugih tijela (državno odvjetništvo, policija) ili prijave građana. Kada se donese nalog o nadzoru, određene pravne ili fizičke osobe, inspektor kojem je povjeren nadzor vrši slijedeće radnje. Budući da je predmet inspekcijskog nadzora ugostiteljski objekt, poreznom obvezniku „X“ je uručen nalog za inspekcijski nadzor u kojem je navedeno da je predmet nadzora obračun, prijava i plaćanje Poreza na dodanu vrijednost za razdoblje 05. - 08. 2005.. Isto tako Porezni obveznik „X“ je upoznat sa svojim pravima i obvezama koje može poduzeti u tijeku nadzora.

5.1. Priprema i provođenje inspekcijskog nadzora

Na temelju naloga, inspektor određen za obavljanje inspekcijskog nadzora dužan je prethodno obaviti pripremu.

Priprema obuhvaća:

- uvid u Informacijski sustav Porezne uprave radi prikupljanja podataka iz poreznog knjigovodstva
- proučavanje sve raspoložive dokumentacije o poreznom obvezniku iz dosjea u Ispostavi porezne uprave,
- specificiranje svih nezakonitosti i zakonitosti koje su utvrđene u ranijem postupku inspekcijskog nadzora radi provjere da li se iste ponavljaju,
- proučavanje porezne prijave i obračuna koje Poreznoj upravi dostavlja porezni obveznik,
- proučavanje propisa, uputa, objašnjenja mišljenja i sl. koji su u izravnoj svezi sa poslovanjem poreznog obveznika.

Načelnici, odnosno voditelji Odsjeka za nadzor područnih ureda dužni su sudjelovati u pripremi inspekcijskog nadzora, određivanju težišta pa do samog završetka nadzora. Potrebna je dobra suradnja sa voditeljima ispostava koji su dužni ukazati i na sve druge raspoložive podatke o pojedinom poreznom obvezniku, a koji nisu vidljivi u Informacijskom sustavu Porezne uprave. Za inspekcijski nadzor treba prema veličini (od većih prema manjima, i to iz skupine fizičkih osoba i malih pravnih osoba) odabrati porezne obveznike po djelatnostima uključujući cijelo područje nadležnosti područnog ureda, a posebnu pozornost posvetiti odnosu ukupne imovine i iskazanog ukupnog dohotka u određenom razdoblju za konkretnog poreznog obveznika.

Nakon dobro pripremljenih i isplaniranih nadzora, nadzor se započinje bez najave. Zapčinje se nadzorom izdavanja računa i evidentiranja prometa. Provođi se uz obvezni nadzor poreza na dodanu vrijednost i drugih vrsta poreza iz čega je potpuno jasno da se ovi nadzori obavljaju po jednom nalogu za inspekcijski nadzor i da ne treba izdavati nove naloge kada se u više navrata ide k poreznom obvezniku radi utvrđivanja činjenica bitnih za oporezivanje. Razdoblje nadzora u nalogu mora biti određeno (članak 103. stavak 1. i 2. OPZ-a).

Obvezno se treba pregledati radne i sve druge prostorije koje su u svezi s obavljanjem djelatnosti poreznog obveznika i ako se procijeni svrsishodnost obaviti popis zatečenih zaliha dobara. Tijekom trajanja nadzora posebnu pozornost posvetiti praćenju ostvarenog prometa u kontroliranom vremenu. Na taj način će se dobiti cjelovitiji i točniji uvid u poslovanje i ostvareni promet poreznog obveznika te steći elementi za možebitnu procjenu porezne obveze, i usporedbu iskazanog dohotka sa stečenom privatnom imovinom. U tijeku utvrđivanja činjenica bitnih za oporezivanje ovlaštene osobe (inspektori) moraju procijeniti na koji način je najbolje to obaviti (povremenim i iznenadnim dolascima u različito vrijeme tijekom radnog dana, stalnim prisustvom, snimanjem prometa i sl.). posebnu pozornost treba posvetiti uređajima za evidentiranje prometa te načinju bilježenja unesenih podataka u poslovne knjige.

Ako se nadzorom utvrdi da porezni obveznik nema propisanu dokumentaciju i porezne evidencije, odnosno da ne izdaje račune, ne evidentira promet, ne polaže gotovinu na žiroračun – inspektor će procijeniti obvezniku obvezu poreza na dodanu vrijednost prema odredbama članka 79. Općeg poreznog zakona i članka 18. stavak 3. Zakona na dodanu vrijednost (Porezni vjesnik, 2006).

Porezna osnovica može se procijeniti na više načina o čemu odlučuje inspektor nakon svih utvrđenih činjenica i to (Porezni vjesnik, 2006):

- na temelju podataka i činjenica o ostvarenom prometu utvrđenih nadzorom kod poreznih obveznika,
- na temelju odnosa prosječnog prometa neposredno utvrđenog u nadzoru i prosječnog prometa u mjesecu koji je prethodio nadzoru,
- na temelju odnosa prosječnog prometa neposredno utvrđenog u nadzoru i prosječnog prometa od početka godine do dana nadzora,
- na temelju odnosa neevidentiranih isporuka i evidentiranih isporuka dobara između dva popisa robe,
- na temelju odnosa viška gotovine u blagajni i evidentiranog prometa na kontrolnoj vrpci,
- na temelju utvrđenog manjka i zatečenih zaliha robe,
- na temelju popisanih zaliha robe u različito vrijeme na dan nadzora,
- na temelju popisa robe na dan početka nadzora i na dan završetka nadzora usporedbe s poreznim obveznikom ili više njih koji obavljaju sličnu djelatnost,
- utrošku energenata (struja, voda, naftni derivati),
- ili na temelju drugih podataka o poslovanju poreznog obveznika i sl.

U postupku procijene uz korištenje svih podataka o poreznom obvezniku s kojim raspolaže Porezna uprava treba voditi računa i o slijedećim elementima: vrsti djelatnosti poreznog obveznika; veličini poreznog obveznika; položaju poslovnih objekata s obzirom na komunalnu infrastrukturu; opremljenost poslovnog objekta; broju poreznih obveznika slične ili iste djelatnosti na određenom području; radnom vremenu; asortimanu dobara i usluga; podacima o obračunanom i plaćenom porezu i o svim drugim činjenicama koje bi bitnije

mogle utjecati na visinu porezne osnovice koja se utvrđuje procjenom. Također treba koristiti sve raspoložive podatke o poreznom obvezniku i to naročito iz dosjea poreznog obveznika u Ispostavi Porezne uprave, razne prijave i podneske građana koje se odnose na poslovanje poreznog obveznika, podaci iz raznih oglasnika i reklama u javnim medijima, podaci prikupljeni u vezanom nadzoru kod drugog poreznog obveznika i drugo. Vršiti se procjena porezne osnovice budući da postoji više stopa za utvrđivanje porezne obveze.

Inspeksijska i druga upravna tijela mogu privremeno ograničiti ili privremeno zabraniti djelatnost u slučaju osnovane sumnje da je počinjen prekršaj ako je to neophodno radi sprječavanja ili otklanjanja neposredne opasnosti po život ili zdravlje građana ili radi zaštite imovine većeg opsega ili ako postoji opasnost od višestrukog ponavljanja ili kontinuiranog činjenja prekršaja (Porezni vjesnik, 2006).

5.2. Koraci inspeksijskog nadzora

U zavisnosti od djelatnosti kojom se bavi kontrolirani porezni obveznik poduzimaju se i koraci kojim će se vršiti nadzor. Budući da je inspektor samostalan u svom radu u zavisnosti od istražnih radnji koje je poduzeo prije početka nadzora odlučuje o načinu na koji će najučinkovitije provesti nadzor. Tako poduzima slijedeće korake.

5.2.1. Prvi korak – priprema inspeksijskog nadzora

Temeljem naloga za inspeksijski nadzor dobivenog od načelnika odjela inspeksijskog nadzora izvršene su pripreme za kontrolu kod nadziranog poreznog obveznika «X». Pripreme se sastoje od uvida u podatke koji su evidentirani u informacijskom sustavu porezne uprave. Utvrđeno je da porezni obveznik „X“ prijavljuje mjesečno prijave pdv-a. ID obrasce (plaće) prijavljuje za 3 djelatnika. Uvidom u promet po žiro računu utvrđeno je da je za period 05. – 08. 2005. godine imao promet po žiro računu 80.898,00 kn (Službeni zapisnik Porezne uprave Virovitičko – podravske županije nad poreznim obveznikom «X», 2005.)

5.2.2. Drugi korak – evidentiranje prometa

Dolaskom u objekat koji je predmet nadzora prvo je izvršena narudžba, konzumacija i plaćanje konzumiranog pića. Za konzumirano piće ispostavljen je račun čime je utvrđeno da se izdaju računi za obavljenju uslugu. Na traženje inspektora došao je vlasnik obrta kojem je uručen nalog za nadzor. Nakon toga izvršena je provjera evidentiranja prometa putem registar blagajne. Identificirana je zatečena radna snaga u objektu putem osobnih iskaznica. Utvrđeno je radno vrijeme rada ugostiteljskog objekta. Naloženo je poreznom obvezniku da izvrši popis zaliha za šankom i u skladištu ugostiteljskog objekta.

Porezni obveznik je naveo knjigovodstveni servis koji mu vodi poslovne knjige, a budući da nema uvjeta za nadzor u poslovnom prostoru poreznog obveznika, naloženo je istom pismenim putem da narednog dana dostavi u postaju porezne uprave sljedeću dokumentaciju:

- knjigu izlaznih računa,
- knjigu ulaznih računa,
- knjigu primitaka i izdataka,
- izvode o prometu putem žiro-računa,
- izlazne i ulazne račune,
- mjesečne prijave PDV-a.

5.2.3. Treći korak – kontrola blagajne

Dok su vršene radnje iz drugog koraka ugostiteljski objekat je obavljao svoju djelatnost odnosno vršio je ugostiteljske usluge. Od početka nadzora proteklo je 3 sata pa je ponovno izvršena kontrola blagajne, te je utvrđeno da je porezni obveznik za svo isporučeno piće ispostavio račune.

5.2.4. Četvrti korak – kontrola dokumentacije

Budući da je porezni obveznik ispostavio traženu dokumentaciju daljnji nadzor izvršen je u prostorijama porezne uprave.

Nadzor je obavljen od 15.07. 2005. do 30.08. 2005. godine, s prekidima.

Porezni obveznik upisan je u obrtni registar kod Gradskog ureda za gospodarstvo, Grada Zagreba, rješenjem, klasa: UP/I-335-02/99-01/243, ur. broj: 251-04-04/01-99-2DTod 17.12. 1999. godine.

Matični broj obrta: 91584965.

Oznaka obrtnice : 01010113576.

Naziv: Ugostiteljski obrt "X"

Djelatnost: 55400 - barovi

Nadzor po ovom zapisniku obavili su inspektori Porezne uprave.

Razdoblje poslovanja poreznog obveznika obuhvaćeno ovim nadzorom je od 01.05. 2005. do 31.08. 2005. godine.

Nadzor je obavljen na temelju članka 97. do 112. Općeg poreznog zakona ("Narodne novine" br: 127/00 , 86/01 i 150/02) i drugih odredaba spomenutog zakona koje su bitne za porezno-pravni odnos, članka 3. i 15. Zakona o Poreznoj upravi ("Narodne novine" br: 67/01, 70a/01 i 94/01) i članka 25. stavka. 1. Zakona o porezu na dodanu vrijednost ("Narodne novine" br: 47/95 do 73/00) .

Nadzoru je bio nazočan porezni obveznik «X».

Porezni obveznik nalogom za inspekcijski nadzor upoznat je s pravima, obvezama te posljedicama nepostupanja glede svojih obveza, tj. upozoren je temeljem odredbi OPZ-a na slijedeće (Opći porezni zakon 147/08):

a) Da je dužan sudjelovati u poreznom postupku sukladno odredbama članka 57, 58. i 108. Općeg poreznog zakona,

- b) Porezni obveznik i osobe koje su dužne davati obavijesti u smislu članka 67. ovog Zakona mogu uskratiti davanje obavijesti koje bi njih same ili njihove srodnike mogle izložiti progonu,
- c) Porezni obveznik ima pravo, sukladno članku 7. Općeg poreznog zakona očitovati se o činjenicama i okolnostima koje su bitne za donošenje poreznog akta prije njegova donošenja,
- d) Ukoliko porezni obveznik ne dopusti inspekcijski nadzor, ako ga ometa ili odbije sudjelovati u inspekcijskom nadzoru porezna osnovica utvrditi će se procjenom prema odredbama članka 79. OPZ-a,
- e) Porezni obveznik koji odbije sudjelovati u poreznom postupku ili koji ometa obavljanje inspekcijskog nadzora, odnosno tko ne dopusti obavljanje inspekcijskog nadzora može se kazniti novčanom kaznom u iznosu od 500,00 do 200.000,00 kn, a odgovorna osoba poreznog obveznika-pravne osobe novčanom kaznom od 500,00 do 50.000,00 kn (članak 171. stavak 1. točka 13, 25. i 26. OPZ-a).

5.2.4.1. Nadzor poreza

Uvidom u informacijski sustav Porezne uprave utvrđeno je da u obračunskom razdoblju obuhvaćenom ovim nadzorom kod poreznog obveznika «X» nije bilo prethodnog poreznog nadzora. U postupku nadzora obavljen je pregled poslovne prostorije sukladno odredbama članka 106. stavak 2. Općeg poreznog zakona, kada je utvrđeno da porezni obveznik obavlja djelatnost u iznajmljenom poslovnom prostoru od 130 m² terasom od 40 m², te 10 m² skladišnog prostora (Službeni zapisnik Porezne uprave Virovitičko – podravske županije nad poreznim obveznikom «X», 2005.).

5.2.4.2. Opće činjenice

Dana 17.07.2005. godine u 17,00 sati inspektori Porezne uprave obavili su nadzor izdavanja računa i evidentiranja prometa u ugostiteljskom objektu "X" klasa: 471-02/0-01/135, ur. br: 513-07-01-0-2, kada je utvrđeno da porezni obveznik ne izdaje račune i ne evidentira promet u cijelosti. Za konzumirani gemišt i Coca-colu inspektorima Porezne uprave ispostavljen je račun, a uslugu su platili gotovinom u iznosu od 18,00 kn. Evidentirani promet putem registar

blagajne iznosio je - 6.086,00 kn. Dokumentirani polog novca iznosio je - 500,00 kn. U registar blagajni bilo je gotovog novca - 6.519,00 kn. Dakle utvrđen je manjak u iznosu od 67,00 kn. Ponovljen je nadzor izdavanja računa i evidentiranja prometa od 24.07.2005. godine. Evidentirani promet putem registar blagajne iznosio je 835,00 kn, dokumentirani polog novca iznosio je 500,00 kn., a gotovina je iznosila 1.335,00 kn.

Temeljem usmenog i naknadnog pisanog zaključka ovog tijela, klasa: UP/I-471-02/05-01/86, ur. broj: 513-07-01-05-02, porezni obveznik sačinio je popis zaliha dobara i to s danom 17.07.2005. godine. Temeljem zaključka ovog tijela, klasa: UP/I-471-02/05-01/86, ur. broj: 513-07-01-05-03, porezni obveznik sačinio ponovni popis zaliha dobara i to s danom 24.07.2005. godine u 16 sati (Službeni zapisnik Porezne uprave Virovitičko – podravske županije nad poreznim obveznikom «X», 2005.).

Kako porezni obveznik nema uvjeta za nadzor poslovnih knjiga i dokumentacije u poslovnom prostoru, a knjigovodstvo se vodi u Đurđenovcu odakle je porezni obveznik, nadzor je nastavljen u prostorijama Porezne uprave. Porezni obveznik je na poziv Porezne uprave dostavio na uvid poslovne knjige i pripadajuću dokumentaciju za razdoblje od 01.05. 2005. do 31.08.2005. godine.

5.2.5. Peti korak – nalaz i poslovne knjige

Obavljenim inspekcijskim nadzorom, prema nalogu za nadzor, klasa: 471- 02 /05-01/135, ur. br: 513-07-01-05 -1 od 15.07.2005. godine, kod poreznog obveznika «X», utvrđeno je slijedeće:

Knjiga izlaznih računa vodi se putem računala, od 01.05.2005. godine do zaključno s 31.08. 2005. godine, kada je proknjiženo (Službeni zapisnik Porezne uprave Virovitičko – podravske županije nad poreznim obveznikom «X», 2005.):

Iznos računa s porezom - gotovina	80.898,00kn.
Porezna osnovica	66.309,84 kn.
PDV	14.588,16 kn.

Knjiženja ostvarenog prometa provedena su dnevno i to na temelju "Rekapitulacije prometa artikala, odnosno "Z" isječka registar blagajne“.

Knjiga ulaznih računa vodi se putem računala, od 01.05.2005. do zaključno s 31. 08.2005. godine, kada je ukupno proknjiženo:

Iznos računa s porezom	19.776,44 kn.
Iznos računa bez poreza	18.549,64 kn.
Pretporez koji se može odbiti	1.266,80 kn.

Knjiga plaćenih ulaznih računa , od red. broja 1. do zaključno s 31.08.2005. godine, red. broja 6., kada je ukupno proknjiženo:

Iznos računa s porezom	6.803,13 kn.
Iznos računa bez poreza	5.576,33 kn.
Pretporez koji se može odbiti	1.226,80 kn.

Uvidom u knjigu primitaka i izdataka koja je vođena putem računala utvrđeno je da je u istoj za razdoblje od 01.01 do 31.07. 2005. godine, zaključno s knjiženjem pod red. br. 97 proknjiženo (Službeni zapisnik Porezne uprave Virovitičko – podravske županije nad poreznim obveznikom «X», 2005.):

Primici u gotovini	80.898,00 kn.
Primici putem žiro računa	-

PDV u primicima	14.588,18 kn.
Ukupni primici	66.309,82 kn.
Izdaci u gotovini	19.776,44 kn.
Pretporez u izdacima	4.080,92 kn.
Izdaci iz članka 19	-
Ukupno dopušteni izdaci	18.549,64 kn.

Porezni obveznik sukladno odredbi članka 17. stavka 3. Zakona o porezu na dodanu vrijednost PDV obračunava prema primljenim (naplaćenim) naknadama za isporučena dobra u obračunskom razdoblju (Porezni vjesnik, 2001).

Prema prijavi u registar obveznika poreza na dodanu vrijednost porezni obveznik dužan je obračunavati i plaćati PDV prema odredbama članka 16. stavka 2. Zakona o porezu na dodanu vrijednost, u obračunskom razdoblju od prvog do posljednjeg dana u mjesecu.

Porezni obveznik podnosio je u zakonom propisanom roku mjerodavnoj ispostavi Porezne uprave prijave poreza na dodanu vrijednost za razdoblje 1. do 8. mjeseca 2005. godine, u kojima je zbirno iskazano razdoblju (Porezni vjesnik, 2001):

Isporuke ukupno	66.309,82 kn.
Porez po stopi 22%	14.588,18 kn.
Primljene oporezive isporuke	18.549,64 kn.
Pretporez u primljenim isporukama	4.080,92 kn.
PDV-a za uplatu	10.507,26 kn.

Nadzorom je utvrđeno da je porezni obveznik prijavio podatke po stanju proknjiženom u poslovnim knjigama. Dana 17.07.2005. godine u 17,00 sati inspektori Porezne uprave obavili su nadzor izdavanja računa i evidentiranja prometa u ugostiteljskom objektu "X" , klasa: 471-02/04-01/71, ur. br: 513-07-01-04-2, kada je utvrđeno da porezni obveznik izdaje račune i evidentira promet u cijelosti.

Za konzumirani gumišt inspektori Porezne uprave su dobili račun , a uslugu su platili gotovinom u iznosu od 11,50 kn.

Evidentirani promet putem registar blagajne iznosio je 1.510,00 kn.

Dokumentirani polog novca iznosio je 500,00 kn.

U registar blagajni nalazila se gotovina u iznosu od 2.010,00 kn.

Temeljem usmenog i naknadnog pisanog zaključka ovog tijela, klasa: UP/I-471-02/04-01/86, ur. broj: 513-07-01-03-02, porezni obveznik sačinio je popis zaliha dobara i to s danom 17.07.2005. godine i s danom 24.07.2005. godine.

Radi utvrđivanja točnosti evidentiranja prometa učinjen je nadzor, metodom prebira i preskoka za pojedine artikle koji se najčešće konzumiraju i to:

- Coca - cola, vruća čokolada, voda studena - limun 0,25, jegermeister, izvršen je uvid u:
- popis zaliha robe s danom 17.07. 2005,
- popis zaliha robe s danom 24.07. 2005,
- sve izlazne i ulazne račune od 17.07.2005., do 24.07. 2005. godine.

Tablica 1. Utvrđivanje manjka (Službeni zapisnik Porezne uprave Virovitičko – podravske županije nad poreznim obveznikom «X», 2005.)

Rb	Naziv	Jedinica mjere	Popis 17.07	Ulaz	Popis 17.07 ulaz	Popis 24.07	Isporučeno	Evidentirano	Manje evidentirano
1.	Vruća čokolada	Komad	57	12	69	34	35	28	7
2.	Voda studena	Komad	33	48	81	52	29	22	7
3.	Jegermeister	Litra	1.16	12	13,16	11,93	1,23	1,14	0,9
4.	Coca - cola	Komad	128	408	536	366	170	151	19

Tablica 2. Utvrđivanje neevidentiranog prometa (Službeni zapisnik Porezne uprave Virovitičko – podravske županije nad poreznim obveznikom «X», 2005.)

Rb	Naziv	Isporučeno	Cijena kn	Vrijednost isporučeno	Evidentirano	Vrijednost evidentirano	Manje evidentirano	Vrijednost Manje Evidentirano
1.	Vruća čokolada	Komad	57	12	69	34	35	28
2.	Voda studena	Komad	33	48	81	52	29	22
3.	Jegermeister	Litra	1.16	12	13,16	11,93	1,23	1,14
4.	Coca – cola	Komad	128	408	536	366	170	151
5.	Ukupno			3.161		2779		382

Iz tabelarnog prikaza je razvidno da u kontroliranom razdoblju između dva popisa (17.07. i 24.07.2005. godine) ukupna vrijednost isporučenih dobara iznosi 3.161,00 kn, evidentirane isporuke dobara iznose 2.779,00 kn., a neevidentirane isporuke iznose 382,00 kn.

Kako je utvrđeno da porezni obveznik ne evidentira sve isporuke dobara i usluga putem naplatnog uređaja ili na drugi odgovarajući način, iz čega proizlazi da poslovne knjige vodi

netočno, porezna uprava ne može utvrditi točnu poreznu osnovicu na temelju poslovnih knjiga i dokumentacije poreznog obveznika, stečeni su uvjeti za primjenu odredbi članka 18. stavka 3. Zakona o porezu na dodanu vrijednost, odnosno članka 79. stavka 1. i 2. točke 2. Općeg poreznog zakona tj. procjenu porezne osnovice. Pri utvrđivanju porezne osnovice procjenom ovo tijelo polazi od podataka i činjenica: da porezni obveznik u kontroliranom razdoblju između dva popisa (17.07. i 24.07. 2005. godine) nije evidentirao isporuke dobara putem naplatnog uređaja ili na drugi odgovarajući način u iznosu od 382,00 kn., odnosno neevidentirani promet u odnosu na evidentirani promet od 2.779,00 kn iznosi 13,74 % ($382,00 \times 100 : 2.779,00$), a što je utvrđeno metodom odabira i preskoka na uzorku 4 proizvoda. Za navedeni postotak neevidentiranog prometa između dva popisa procjenom se utvrđuje neevidentirani i neproknjiženi promet za razdoblje od 01.05. do 31.07. 2005. godine.

Evidentirani i proknjiženi promet u poslovnim knjigama u iznosu od 66.309,82 kn. (po knjizi izlaznih računa) uvećava se za 13,74% što iznosi 9.110,96 kn. neevidentiranog i neproknjiženog prometa.

Na iznos uvećanog oporezivog prometa u ukupnom iznosu od 9.110,96 kn. utvrđuje se obveza PDV-a kako slijedi: [4]

- osnovica za obračun poreza na dodanu vrijednost - 9.110,96 kn.
- porezna stopa - 22%
- obveza poreza na dodanu vrijednost - 2.004,41 kn.

Kako porezni obveznik nije točno utvrdio osnovicu poreza na dodanu vrijednost postupio je suprotno odredbi članka 15. stavak 7 Zakona o porezu na dodanu vrijednost, kažnjivo po članku 29. stavak 1. istog Zakona.

Tablica 3. Zbrojni iskaz utvrđenih promjena poreznih obveza (Službeni zapisnik Porezne uprave Virovitičko – podravske županije nad poreznim obveznikom «X», 2005.)

Vrsta poreza	Obveze po poreznom obvezniku	Obveza po nadzoru	Razlika za uplatu
PDV	14.588,18	16. 592,59	2.004,41

5.2.6. Pouka o pravnom lijeku

Zapisnik je sastavljen u pet istovjetnih primjeraka, od kojih se jedan dostavlja poreznom obvezniku, a preostali primjerci zapisnika zadržavaju se za potrebe Ministarstva financija, Porezne uprave, Područni ured Zagreb.

Na temelju članka 111. stavka 3. Općeg poreznog zakona na ovaj zapisnik može se podnijeti prigovor u roku 7 (sedam) dana od dana njegova primitka. Prigovor se dostavlja Ministarstvu financija, Poreznoj upravi, Područnom uredu Zagreb, Avenija Dubrovnik 32, osobno ili putem pošte u dva primjerka s pozivom na klasu i urudžbeni broj iz zapisnika. Na prigovor se plaća upravna pristojba od 20,00 kuna koje je propisana tar. br. 1. Tarife upravnih pristojbi koja je sastavni dio Zakona o upravnim pristojbama ("Narodne novine ", broj: 8/96 do 116/00) (Porezni vjesnik, 2006).

6. Zaključak

Sve države koje su u tranziciji, a tako i Hrvatska propisuju zakone koje usklađuje sa zakonima zemalja koje su uspješne u tome. Budući da je Hrvatska ušla u Europsku uniju, naši zakoni se usklađuju sa zakonima koji već vrijede u Europskoj uniji.

Do uvođenja PDV-a u Hrvatskoj je bio u primjeni Zakon o porezu na promet proizvoda i usluga koji je imao svojih manjkavosti. Jedna od najznačajnijih promjena je to što se porez obračunavao tek kada dođe do konačne isporuke. Sve do toga se promet vršio temeljem izjava o daljnjoj prodaji. To znači da je porez u državni proračun stizao tek kada je roba isporučena krajnjem korisniku. PDV je donio promjenu u smislu da se svaka isporuka odnosno fakturiranje oporezuje tako da u svakoj fazi proizvodnje kada roba mijenja vlasnika vrši se fakturiranje i obračunava PDV koji isporučitelju nalaže da se zaduži za PDV, a primatelju omogućuje da iskoristi pretporez. Oplođivanjem isporučenih roba povećava se vrijednost robe što u konačnosti znači da se osnovica povećava tako da u jednom proizvodu državni proračun dobiva PDV u svakoj fazi proizvodnje. U poslovanju trgovačkog društva posebno treba voditi pažnju na tijek robe. Kada roba uđe u društvo bitno je evidentirati je, zadužiti skladišta i u knjigovodstvu proknjižiti na određenim kontima glavne knjige. Isto tako prilikom prodaje moraju se razdužiti zalihe i evidentirati prihodi na određenim kontima glavne knjige. Ovo je vrlo bitno iz razloga što se na taj način može pratiti tijek prodaje, a i zbog toga da poduzetnik ima pravu informaciju o stanju zaliha, obvezama prema dobavljačima i naplaćenju prodaji. Nadzorom nad Ugostiteljskim obrtom „X“ utvrđeno je da nisu točne evidencije o prodaji iz kojeg poduzetnik može izvući zaključak da njegov obrt posluje sa netočnim evidencijama koje bi na kraju godine rezultirale netočnim finansijskim izvješćima.

Budući da je pozitivnim zakonskim propisima propisano poslovanje trgovačkih društava, inspekcijским nadzorima se utvrđuje dali je porezni obveznici primjenjuju zakonske propise. Ako se utvrde nepravilnosti izriču se kazne za društvo i odgovorne osobe koje mogu biti finansijske, a kao najnepopularnija mjera može se izreći kazna zabrane obavljanja djelatnosti u određenom periodu ili trajno.

7. Literatura

Knjige:

1. Brković, I. (1999) *Dizajniranje modela interne revizije*. Zagreb: Osobno izdanje
2. Crnković, B. (1997) *Interna revizija*. Zagreb: Mikrorad
3. Filipović, I. (2009) *Revizija*. Zagreb: Sinergija
4. Messier, W.F. (1998) *Revizija - priručnik za revizore i studente*. Zagreb: Faber & Zgombić Plus
5. Spremić, I. et al. (1995) *Revizija-priručnik za polaganje ispita za zvanje ovlaštenog revizora*. Zagreb: Hrvatsko udruženje revizora
6. Tušek, B. (2001) *Revizija – instrument poslovnog odlučivanja*. Zagreb: TEB
7. Vujević, I. (2003) *Revizija*. Split: Ekonomski fakultet
8. Zuber, M., Terek, D., Stipić, M., Sirovica, K., Nagoda, M., Miličić, I., Cutvarić, M., Briški, D. (2009) *Poslovanje trgovine*. Zagreb: Sveučilišna tiskara d.o.o.

Internet:

1. Republika Hrvatska - Ministarstvo financija (2014) *Definicija unutarnje revizije*, Zagreb
URL: <http://www.mfin.hr/hr/unutarnja-revizija-1-2-3-2/definicija-unutarnje-revizije> (2016-06-30)
2. *Trgovinsko poslovanje* (2010), Zagreb
URL: <https://www.scribd.com/doc/23588125/TRGOVINSKO-POSLOVANJE-1-2-3> (2016-08-10)
3. The Institute of Internal Auditors, *International Standards for the Professional Practice of Internal Auditing* (2014), Zagreb
URL: <https://na.theiia.org/standards-guidance/mandatory-guidance/Pages/Standards.aspx> (2016-07-01)

Ostalo:

1. Hrvatska zajednica računovođa i financijskih djelatnika, Sekcija internih revizora (2009) *Interna revizija i kontrola*. Zagreb: Sveučilišna tiskara d.o.o.
2. Opći porezni zakon 147/08
3. Porezni vjesnik, službeno glasilo Porezne uprave Republike Hrvatske, poseban broj (2001) *Inspekcijski nadzor kod poreznih obveznika i ovrha poreznog duga*. Zagreb: Porezni vjesnik
4. Porezni vjesnik, službeno glasilo Porezne uprave Republike Hrvatske, poseban broj (2006) *Provedba inspekcijskog nadzora*, Zagreb: Porezni vjesnik
5. Službeni zapisnik Porezne uprave Virovitičko – podravske županije nad poreznim obveznikom «X» (2005)
6. Zakon o državnoj reviziji, NN br. 70/93, 48/95, 105/99

Popis slika

Slika 1. Povezanost revizije i upravljanja.....	15
Slika 2. Veza između financijskih izvještaja i njihovih korisnika.....	16
Slika 3. Revizija financijskih izvještaja.....	21

Popis tablica

Tablica 1. Utvrđivanje manjka	46
Tablica 2. Utvrđivanje neevidentiranog prometa	46
Tablica 3. Zbrojni iskaz utvrđenih promjena poreznih obveza	48

IZJAVA O AUTORSTVU RADA

Ja, **Nikola Mesić**, pod punom moralnom, materijalnom i kaznenom odgovornošću, izjavljujem da sam isključivi autor diplomskog rada pod naslovom **Nadzor u trgovinskom poslovanju** te da u navedenom radu nisu na nedozvoljen način korišteni dijelovi tuđih radova.

U Požegi, 06.09.2016. godine.

Nikola Mesić
